

LÁTRÁNYI ÜGYVÉDI IRODA
DR. LÁTRÁNYI ERIK ÜGYVÉD

az Alkotmánybíróság részére

1535 Budapest
Pf. 773.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/00976-0/2021	
Érkezett: 2021 ÁPR 29.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 26 db	<i>[Signature]</i>

Tárgy: alkotmányjogi panasz

Tisztelt Alkotmánybíróság!

(1) Alulírott **E-KLUB Kereskedelmi és Vendéglátó Korlátolt Felelősségű Társaság** (rövid név: E-KLUB Kft.; [redacted] törvényes képviselő: [redacted] ügyvezető) indítványozó – akit meghatalmazás alapján a **Látrányi Ügyvédi Iroda** (székhely: [redacted]) [redacted] dr. Látrányi Erik ügyvéd; [redacted]) képvisel – ezennel az alábbi

alkotmányjogi panaszt terjesztjük elő:

I. KÉRELEM ÉS EGYÉB NYILATKOZATOK [ABTV. 52. § (1B) BEK. A), B), C) ÉS F) PONTOK]

(2) Indítványozó ezennel indítványozza az Alkotmánybíróság eljárását, és kéri a t. Alkotmánybíróságot, hogy – egyrészt az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: **Abtv.**) 32. § (1) bekezdése, másrészt az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti hatáskörében eljárva – vizsgálja felül az egyes vagyonkezelő alapítványokról és az azoknak történő vagyonjuttatásról szóló 2020. évi CVI. törvény (a továbbiakban: **Evatv.**) 1. § (4) bekezdése harmadik mondatának az **Emberi Jogok Európai Egyezményével**¹ (a továbbiakban: **Egyezmény**) és **Magyarország Alaptörvényével** (a továbbiakban: **Alaptörvény**) való összhangját. A sérelmezett rendelkezés a következő (a teljes bekezdésbe ágyazva, **félkövérrel** kiemelve):

1. § (1)-(3) [...]

(4) A Millenáris Alapítvány közfeladatnak minősülő feladata a Millenáris Parkban a nemzeti és a nemzetközi együttműködést jelképező, Európa társadalmi, kulturális és életmódbeli értékein, a tudományos-technikai fejlesztésen és az információs társadalom eredményein alapuló, jövőt bemutató tudományos, kulturális és oktatási központ és innovatív, családbarát, interaktív közösségi tér megteremtésének és működési feltételeinek a biztosítása. Ezen cél maradéktalan megvalósítása érdekében a Millenáris Tudományos Kulturális Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (a továbbiakban: **Millenáris Tudományos Kulturális Nonprofit Kft.**) valamennyi egy évet meghaladó időtartamú, határozott időre szóló bérleti jogviszonya e törvény erejénél fogva e törvény hatálybalépésének napjával megszűnik, a bérlok azonnali és teljes kártalanítása mellett. A kártalanítás mértéke megegyezik a határozott idejű bérleti jogviszonyból még hátralévő évek és a Millenáris Tudományos Kulturális Nonprofit Kft.-vel szerződéses jogviszonyban álló fél e törvény hatálybalépését megelőző három üzleti évének adózott eredménye átlagának szorzatával.

¹ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről

(3) Jelezni kívánjuk, hogy tisztában vagyunk azzal, hogy az Abtv. 32. § (2) bekezdése értelmében a jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálata kapcsán nem rendelkezünk indítványozási joggal. Utalni kívánunk mindazonáltal az Abtv. 32. § (1) bekezdésére, miszerint „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f) pontja alapján a jogszabályok vizsgálatát az indítványozók kezdeményezésére, illetve **bármely eljárása során hivatalból végzi**”. Ezen rendelkezés alapján kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy – az alább előadandó indokainkra is tekintettel – **hivatalból észlelni szíveskedjék a támadott rendelkezés nemzetközi szerződésbe** – jelen esetben az Egyezménybe – **ütközését**, és annak vizsgálatát a jelen, általunk kezdeményezett eljárása során **hivatalból végezze el**.

(4) A vizsgálat eredményéhez képest kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy az **Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondatának** nemzetközi szerződésbe ütközését és/vagy alaptörvényellenességét **állapítsa meg**, és az Alaptörvény 24. cikk (3) bekezdés c) pontja és az Abtv. 42. § (1) bekezdése, illetve az Alaptörvény 24. cikk (3) bekezdés a) pontja és az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján azt **semmisítse meg**.

(5) Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pontja alapján előadjuk, hogy az indítványozó **Egyezményben, illetve Alaptörvényben biztosított joga sérelmének lényege** a következőkben áll. Az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második mondata azonnali hatállyal, ex lege megszüntette a Millenáris Tudományos Kulturális Nonprofit Kft. (a továbbiakban: **Millenáris Kft.**) mint bérbeadó és az indítványozó mint bérlő között fennálló határozott idejű ingatlanbérleti szerződést. Már ezen jogi aktus kapcsán is felmerülnek alkotmányossági aggályok, mivel álláspontunk szerint egyrészt sérti az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. Cikkét, illetve az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményét (a hatálybalépését megelőzően létrejött jogviszonyokat számolt fel azonnali hatállyal, megfelelő felkészülési idő nélkül, szerzett jogokat és a bizalom védelmének elvét is sértve), sérti továbbá az Alaptörvény XIII. cikke szerinti tulajdonhoz való jogot is. Mivel ugyanakkor ez az indítványozóra nézve hátrányos jogkövetkezmény – a bérleti jogviszony felszámolása – már ténylegesen is, visszafordíthatatlanul bekövetkezett, ezért indítványozó az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata megtámadásának nem látja értelmét. Szintén az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata rendelkezik ugyanakkor arról is, hogy az ex lege megszüntetésre „*a bérlők azonnali és teljes kártalanítása mellett*” kerül sor, ami egyébként ilyen rendelkezés híján is alkotmányos követelmény álláspontunk szerint. Ezen rendelkezés fényében ugyanakkor sem gyakorlatilag, sem pedig alkotmányjogilag nem értelmezhető az Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondata, ami rögtön, jogalkotási úton rögzíti a kártalanítás mértékét, egy, a ténylegesen elszenvedett kárral semmilyen közvetlen összefüggésben nem álló mérőszám alapján, minden egyéni körülmény mérlegelését eleve kizárva. Utóbbi rendelkezés ezért álláspontunk szerint sérti az Egyezményt, illetve az Alaptörvényt, a jelen indítványunkban részletesen kifejtendőek szerint. Fentiekre figyelemmel a jelen ügyben álláspontunk szerint **alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésről** van szó.

(6) Indítványozó az Abtv. 56. § (2) bekezdésében hivatkozott egyéb **befogadhatósági feltételek** kapcsán röviden az alábbiakat adja elő:

- az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti **közvetlen érintettség** kapcsán utalunk arra, hogy az indítványozó egyike volt azon bérlőknek (két-három bérlő volt érintett tudomásunk szerint), akiknek a bérleti jogviszonya az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata alapján a törvény erejénél fogva, a törvény hatálybalépésének napjával – azaz 2020.10.29-ével – megszűnt. Ennélfogva indítványozóval szemben a kártalanítás mértékét rögzítő támadott rendelkezés is közvetlenül, a **törvény erejénél fogva hatályosult**, az ellen **jogorvoslati lehetősége nem volt** (részletesebben ld. a II. fejezetben előadott történeti tényállást és a csatolt okiratokat);
- az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti **180 napos határidő** kapcsán előadjuk, hogy az Evatv. 2020.10.29-én lépett hatályba, az ettől számított 180 nap – a határidő kezdőnapját, azaz 2020.10.29-ét nem számítva – **2021.04.27-én** telik le. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy ha a határidőbe a hatálybalépés napját is beszámítjuk – az Abtv.-ből ugyanis nem világos, hogy mi a követendő számítási mód – a határidő akkor is megtartásra került.

II. TÖRTÉNETI TÉNYÁLLÁS

2.1. A LÁTHATATLAN KIÁLLÍTÁS

(7) A **Millenáris Tudományos Kulturális Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság** (rövid név: Millenáris Nonprofit Kft.; székhely: [REDAKT]; [REDAKT] a továbbiakban: **Bérbeadó**; cégmásolat M/1 alatt) mint bérbeadó és az indítványozó mint bérlo (cégkivonat M/2 alatt) között 2012.06.01-jén bérleti és üzemeltetési szerződés jött létre, amit a felek – kölcsönös elégedettségük okán, bérleményterület- és szolgáltatásbővítési céllal – 2014.06.01-jén módosítottak és egységes szerkezetbe foglaltak (az egységes szerkezetű szerződés a továbbiakban: **Szerződés**; M/3).² A Szerződés főbb paraméterei a következők voltak:

- tárgya a Szerződés 1.1. pontja alapján: a Bérbeadó tulajdonában álló, [REDAKT] hrsz. alatt felvett, természetben B [REDAKT] által határolt „Millenáris” elnevezésű ingatlan [REDAKT] épületének a Szerződés 1. sz. mellékletében megjelölt része (a továbbiakban: **Bérlemény**);
- célja a Szerződés 1.2. pontja alapján: a **Láthatatlan Kiállítás** (a továbbiakban: **Kiállítás**) indítványozó általi üzemeltetése a Bérlemény területén;
- 2014-ben irányadó bérleti díj a Szerződés 4.1. pontja alapján: havi [REDAKT] Ft + ÁFA, továbbá a Kiállítás jegyeladásából származó nettó jegybevétele 5%-a;
- futamidő a Szerződés 7.1. és 7.2. pontjai alapján: 2018.12.31-ig tartó határozott időtartam, azzal, hogy a 2019.01.01-től 2023.12.31-ig terjedő időszak vonatkozásában az indítványozónak opciós joga volt a Szerződés évenkénti meghosszabbítására, amit először 2018.06.30-ig, majd pedig minden további év júniusának 30. napjáig megteendő egyoldalú nyilatkozatával volt jogosult gyakorolni;
- a kikötött határozott időtartamra tekintettel a Szerződés a 7.5. pontja értelmében rendes felmondással nem volt felmondható;
- az indítványozó utolsó alkalommal 2020.06.03-án kelt nyilatkozatával élt a Szerződés meghosszabbítására vonatkozó alakító jogával (M/4), így a Szerződés 2021.12.31-ig meghosszabbodott (és megjegyzendő, hogy az indítványozónak a későbbiekben is szándékában állt élni opciós jogával).

(8) Amint az a Szerződés „Előzmények” címe alatt is rögzítésre került, a Szerződés teljesítése a felek kölcsönös elégedettsége mellett történt, a felek között az együttműködés problémamentes volt. Az indítványozó a Kiállítás üzemeltetésével, valamint az ott szervezett érzékenyítő és szórakoztató programokkal egy társadalmilag igen fontos küldetést vitt végbe, aminek célja az volt, hogy a nem látók és a látók világát közelítse egymáshoz, pozitív élményeken keresztül tanítsa meg, hogyan segíthetjük, miképpen érthetjük meg látássérült embertársainkat. Ezen túlmenően a Kiállítás – nem utolsósorban – 18 embernek (ebből 14 látássérültnek) biztosított állandó munkahelyet és így biztos megélhetést, további 12 embernek (ebből 8 látássérültnek) pedig rendszeres elfoglaltságot jelentő munkát (bemutakozó M/5 alatt). A Kiállítás népszerűsége az évek során töretlen volt, 2009-től 2019-ig kivétel nélkül minden évben 50.000 körüli látogatószámmal büszkélkedhetett (kimutatás M/6 alatt).

2.2. EGYEZTETÉSEK A FELEK KÖZÖTT A 2020. ÉV FOLYAMÁN

(9) A fenti előzményeket követően a Kiállítást is nehéz helyzetbe hozta a 2020 elején berobbanó COVID-19 járvány, és emiatt az indítványozó 2020.03.18-án emailben kereste meg a Bérbeadó ügyvezetőjét, [REDAKT] a veszélyhelyzeti időszak díjmentesítése tárgyában (M/7). Levélváltásra került sor, aminek eredményeképpen a Bérbeadó teljes mértékben elzárkózott a díjmentesítéstől vagy díjcsökkentéstől a kijárási korlátozások és Kiállítás kormányrendelettel történő bezáratása ellenére.

² Megjegyzendő, hogy a Szerződésnek 2015.04.08-án még egy második módosítása is volt, de azzal a felek csupán az internet-szolgáltatásra vonatkozó 3.5. pontot helyezték hatályon kívül, egyebekben a Szerződés szövege nem változott a 2014.06.01-jei állapothoz képest.

(10) Az indítványozó ezt követően próbált személyes egyeztetésre lehetőséget kapni, amire végül 2020.06.17-én került sor. [REDACTED] személyesen csak ezen a tárgyaláson volt jelen, ám a veszélyhelyzeti időszak átbeszélése helyett a Bérbeadó a Szerződés megszüntetésének javaslatával állt elő, azzal a szóbeli ajánlattal, hogy a Kiállítás 2020.12.31-ig maradhatna, és cserébe elengedik az elmaradt – vitatott – 3 havi bérleti díjat (április, május június), továbbá indítványozónak az év hátralévő részében sem kell bérleti díjat fizetnie. Az indítványozó nem zárkózott el a Szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetésétől (bár elsődleges preferenciája természetesen a maradás volt), jelezte ugyanakkor, hogy ennek a legfőbb akadálya az, hogy a költözés túlságosan költséges, többszörösen meghaladja az elengedni javasolt bérleti díj összegét. Az indítványozó jelezte azt is, hogy választ megfontolást követően írásban küldi el.

(11) Az indítványozó 2020.06.22-én emailben küldte meg a válaszát, amiben két variációt javasolt, az egyikben maradási szándékát jelezte, a másikban pedig a költözés költségeinek megtérítést kérte (M/8).

(12) 2020.07.01-jére újabb tárgyalás volt megbeszélve, de azt a Bérbeadó fél órával előtte lemondta. Az elmaradt tárgyalás pótlására 2020.07.06-án került sor, amin az indítványozó részéről – az ügyvezető szabadsága okán – [REDACTED] tulajdonostárs és [REDACTED] jogi képviselő vett részt. Bérbeadó ekkor azt kérte, hogy indítványozó tételesen írja össze a kényszerköltözésük várható költségeit.

(13) Az indítványozó 2020.07.22-én elküldte a költségek kalkulációját, amiben nettó [REDACTED]-os végösszegről tájékoztatta a Bérbeadót (M/9). Ezen leveléhez az indítványozó 2020.07.23-án kelt emailjében a következő kiegészítést fűzte: „[a]nnyival pontosítanám az előző levelemet, hogy a cégünk a költözést nem a teljes összeg kifizetésétől teszi függővé. Csak nem szeretnénk a költözéssel anyagi kárt szenvedni. Bármilyen megoldás részünkről szóba jöhet, ami mentesíti a kiállításunkat a felsorolt költségek terhe alól. Konkrétan, a legtöbb feladatot a terveink alapján tőlünk független kivitelező is elvégezheti. Ebben az esetben a kifizetés is közvetlenül a kivitelező felé történne. A kiállítás ezen tételekért nem kapna pénzt” (M/10).

(14) A Bérbeadó ezt követően legközelebb 2020.09.10-én jelentkezett emailben, és 2020.09.17-ére hívta az indítványozót egyeztetésre (M/11). Mint ahogyan azt a meghívóban is jelezték, a felek itt tárgyaltak először a számokról. Bérbeadó ekkor szóban [REDACTED]-os ajánlatot tett. Az indítványozó azon kérdésére, hogy ez bruttó vagy nettó összeg, Bérbeadó akkor még nem tudott válaszolni, illetve a kifizetés jogcíme sem került konkretizálásra.

(15) Ezt követően 2020.09.29-én tárgyaltak a felek. Az indítványozó ekkor megtudta, hogy a [REDACTED]-os bérbeadói ajánlat bruttó összeg, a kifizetés jogcíme pedig kártérítés vagy kártalanítás lenne. Bérbeadó felhívta továbbá az indítványozó figyelmét arra, hogy az Országgyűlésben benyújtották a T/12884. számú, 2020.09.15-én kelt törvényjavaslatot (M/12), és ha azt elfogadják, lehet, hogy az indítványozó rosszabbul fog járni, mert más vezetőséggel kell majd tárgyalnia, ezért javasolták, hogy fogadja el a felajánlott összeget. Hangsúlyozandó, hogy ez a törvényjavaslat még nem tartalmazta azt, hogy a Bérbeadó egy éven túli, határozott idejű szerződése megszűnnek. Ezen a ponton tehát egy szimpla tulajdonosváltás volt előre vetíthető a Bérbeadó oldalán. Az indítványozó mindazonáltal jelezte, hogy másnap tárgyal egy potenciális új helyszín vezetőjével, és utána tudja pontosítani – adott esetben már konkrét új helyszín ismeretében – a korábbi kalkulációit.

(16) A jelzett másnapi, 2020.09.30-i, a potenciális új helyszín kapcsán folytatott tárgyalást követően az indítványozó még aznap ismét beszélt a Bérbeadóval, összefoglalta a tárgyalás tapasztalatait, és szóban előadott egy egyszerűsített, gyors kalkulációt a költségek alakulásáról, várható növekedéséről, vállalta továbbá, hogy ezt néhány napon belül írásban is megküldi. Az indítványozó jelezte azt is, hogy tanulmányozta a T/12884. számú törvényjavaslatot, és az nem érinti a Szerződést, ezért továbbra is a kalkulált vagy ahhoz közeli összegű kártalanításra tart igényt. Bérbeadó erre ismét elmondta, hogy ha hatályba lép a törvény, akkor az indítványozó már nem velük, a Bérbeadó akkori vezetésével fog

tárgyalni, ezért jobb, ha elfogadja az ajánlatukat. A törvényjavaslat ismeretében indítványozó jelezte, hogy vállalja ennek – tehát a Bérbeadó oldalán a személyi kör változásának – az üzleti kockázatát.

(17) 2020.10.01-jén indítványozó az ígéretéhez híven elküldte a [REDACTED] módosított kalkulációt egy kiegészítő email kíséretében (M/13). Jóval magasabb összeg lett az eredmény, de az indítványozó jelezte, hogy oda nem szeretne költözni, és megelégedne az eredetileg kért [REDACTED] tal.

(18) 2020.10.27-én Bérbeadó emailben értesítette az indítványozót, hogy a Parlament elfogadta a törvényt, ezért sürgős találkozót javasolt (M/14). A levélben megküldték az eredeti törvényjavaslatot és az elfogadott módosított javaslatot. Indítványozó döbbenettel olvasta az október 15-én benyújtott módosító javaslatot (M/15), ami az elfogadott törvénybe is bekerült, és ami igencsak hátrányosan érintette az indítványozót. Mind az azonnali szerződésmegszüntetés, mind a kártalanítás kiszámításának teljességgel nem megfelelő módja elfogadhatatlan volt. Hangsúlyozandó az is, hogy a módosító indítvány benyújtása a Bérbeadóval folyamatban lévő tárgyalási folyamat (pénzügyi egyezkedés) közben történt meg, amikor az indítványozó gyakorlatilag a 2020.10.01-jén megküldött levelére várta a választ, így akár a Bérbeadó – mint állami tulajdonú társaság – által sugallt ad hominem jogalkotás esete sem zárható ki.

(19) A 2020.10.28-i megbeszélésen Bérbeadó elmondta, hogy a gyakorlatban ők is kivitelezhetetlennek tartják a Bérlemény azonnali elhagyását. A Bérbeadó jelezte, hogy 2020.11.30-ig adnak időt a kiköltözésre, és a Szerződés lezárásaként egy megállapodást is kötni kell, amit rövidesen írásban is megküldenek.

(20) 2020.10.29-én indítványozó megkapta a megállapodástervezetet, amiben sem az átadott óvadékról nem volt szó, sem a kártalanítás konkrét összegéről (M/16). 2020.11.02-i válaszában indítványozó jelezte, hogy mennyire sokkolta a törvény, jelezte továbbá a megállapodástervezettel kapcsolatos észrevételeit, kérte a kiköltözési idő kitolását 2020.12.15-ig, valamint kért egy személyes egyeztetést is (M/17). Bérbeadó 2020.12.09-i emailjében jelezte, hogy a kiköltözési idő kitolásához „különös méltányoságból” hozzájárul, de személyes egyeztetést nem tart szükségesnek, kérte ugyanakkor a megállapodás mielőbbi aláírását; 2020.11.13-i válaszában az indítványozó megküldte a konkrét módosítási javaslatait tartalmazó megállapodástervezetet (utóbbi két email M/18).

(21) 2020.11.18-án indítványozó egy tájékoztató emailt küldött a Bérbeadó ügyvezetőjének, amiben kifejtette, hogy a törvény milyen kilátástalan helyzetbe hozta a Kiállítást, és kérte a segítségét (M/19). Válasz nem érkezett.

2.3. A JOGVISZONY TÉNYLEGES LEZÁRÁSA 2020 VÉGÉN

(22) Fenti előzményeket követően a felek a jogviszony pénzügyi lezárása kapcsán két megállapodást kötöttek: az egyikben a 2020 tavaszáról fennmaradó, április, május, június havi hátralékos bérleti díj mikénti elszámolásáról rendelkeztek (M/20), a másikban pedig a törvény szerinti kártalanításról és az óvadék visszafizetéséről (M/21). Az első megállapodás kapcsán egy számla és egy kompenzációs nyilatkozat (M/22-23), a második kapcsán pedig egy számla és egy jóváíró számla (M/24-25) is kiállításra került.

(23) Mindkét megállapodásban kifejezetten rögzítésre került, hogy azok megkötésére kizárólag a jogviszony kényszerű lezárása miatti elszámolás érdekében került sor, és azok aláírása nem jelent joglemondást az indítványozó részéről az őt ért jogsérelem alapján fennálló igényei jövőbeni érvényesítését illetően.

III. AZ EGYEZMÉNY ÉS AZ ALAPTÖRVÉNY MEGSÉRTETT RENDELKEZÉSEI [ABTV. 52. § (1B) BEK. D) PONT]

(24) Az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. Cikke (a továbbiakban: 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk) mondja ki a tulajdon védelmét:

Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.

Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, melyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák.

(25) Az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdése mondja ki a tisztességes tárgyaláshoz való jogot:

1. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.

(26) Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése a jogállam deklarálásán keresztül biztosítja a jogbiztonság érvényesülését annak további tartalmi elemein keresztül:

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

(27) Az Alaptörvény XIII. cikke mondja ki a tulajdon alkotmányos védelmét:

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

(28) Az Alaptörvény XII. cikkének első mondata rögzíti többek között a vállalkozáshoz való jogot, mint alapjogot:

(1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz.

(29) Az Alaptörvény M) cikke az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a XII. cikkben foglalt alapjogot erősíti, valamint követelményként rögzíti az állami szervek számára a tisztességes gazdasági verseny feltételeinek biztosítását, továbbá – szintén az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében – ebből a cikkből vezethető le a szerződési szabadság alkotmányos védelme:

(1) Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.

(2) Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.

(30) Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mondja ki a bírósághoz fordulás jogát és a tisztességes eljáráshoz való jogot:

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

IV. INDOKOLÁS AZ 1. JEGYZŐKÖNYV 1. CIKK SÉRELME KAPCSÁN [ABTV. 52. § (1B) BEK. E) PONT]

4.1. AZ EGYEZMÉNY TULAJDONFOGALMA

(31) Az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének első bekezdésében szereplő, az Egyezmény magyar szövegében magyarul „javak”-ra³ fordított (az angol eredetiben: „possessions”) fogalma önálló jelentéssel bíró fogalom, amely egyaránt magában foglalja a „meglévő javakat” és az olyan vagyontárgyakat, beleértve a követeléseket is, amelyekkel kapcsolatban a jogosult legalább „jogos elvárással” rendelkezik. A „javak” magukban foglalják az „in rem” és „in personam” jogokat is. A fogalom magában foglalja az ingatlan és ingó vagyontárgyakat és egyéb tulajdonosi érdekeket.

4.1.1. A „JAVAK” ÖNÁLLÓ JELENTÉSÉNEK MIBENLÉTE

(32) A „javak” fogalma önálló jelentéssel bír, amely független a nemzeti jog formális osztályozásától, és nem korlátozódik a fizikai javak tulajdonjogára: bizonyos egyéb, vagyoni értékű jogok és érdekek szintén „tulajdonjognak”, és így e rendelkezés alkalmazásában „javaknak” tekinthetők. Minden egyes esetben azt kell megvizsgálni, hogy az ügy körülményei összességében véve a kérelmezőt az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke által védett érdekre való jogosultsággal ruházták-e fel.⁴

(33) Az a tény, hogy egy állam belső joga nem ismer el egy adott érdeket „tulajdonjogként” vagy akár „jogként”, nem feltétlenül képezi akadályát annak, hogy a szóban forgó érdek bizonyos körülmények között a Jegyzőkönyv 1. Cikke értelmében vett „jóságnak” minősüljön.⁵ Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: **Bíróság**) ugyanakkor figyelembe veheti az állítólagos beavatkozás időpontjában hatályos nemzeti jogot, ha semmi nem utal arra, hogy ez a jog ellentétes az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének céljával és értelmével.⁶ Így a tulajdonjog hazai bíróságok általi elismerése jelentőséggel bír a Bíróság értékelése során,⁷ de nem döntő jelentőségű.

(34) Az a tény, hogy a tulajdonhoz való jog bizonyos körülmények között visszavonható, nem képezi akadályát annak, hogy az 1. Cikk által védett „jóságnak” minősüljön, legalábbis visszavonásáig.⁸ Például a *Beyeler v. Olaszország* [GC], 104-105. §§-ban a Bíróság megállapította az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke által védett tulajdonosi érdek fennállását – annak ellenére, hogy a nemzeti hatóságok egy festmény megvásárlására vonatkozó szerződést semmisnek tekintettek –, azzal az indokkal, hogy a kérelmező több éve birtokolta a festményt, a hatóságok de facto úgy tekintették, hogy tulajdonosi érdeke fűződik hozzá, és kártérítést kapott.

4.1.2. A BÉRLETI VAGY HASZNÁLATI JOG MINT VÉDETT TULAJDONI ÉRDEK

(35) Egyes esetekben a Bíróság a bérletet az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének védelmét élvező tulajdonosi érdekeknek tekintette.⁹ A *Di Marco v. Olaszország*, 48-53. §§-ban a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőnek az olyan tulajdonosi érdekekkel kapcsolatos jogos elvárása, mint a földterület használata és az ahhoz kapcsolódó kereskedelmi tevékenységek, elég jelentős ahhoz, hogy az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke értelmében vett „jóságnak” minősüljön.

³ Mivel az angol „possessions” magyarul nehezen, illetőleg többféleképpen adható vissza, indítványunkban – mindig idézőjelek között – több magyar megfelelőt is használunk („javak”, „jóság”, „tulajdon”, „birtok”), de ezek alatt minden esetben a „possessions” Egyezmény szerinti fogalmát értjük.

⁴ *Anheuser-Busch Inc. v. Portugália* [GC], 63. §; *Öneryıldız v. Törökország* [GC], 124. §; *Broniowski v. Lengyelország* [GC], 129. §; *Beyeler v. Olaszország* [GC], 100. §; *Iatridis v. Görögország* [GC], 54. §; *Centro Europa 7 S.R.L. és di Stefano v. Olaszország* [GC], 171. §; *Fabris v. Franciaország* [GC], 49. és 51. §; *Parrillo v. Olaszország* [GC], 211. §; *Nagy Béláné v. Magyarország* [GC], 76. §; *Elif Kizil v. Törökország*, 61. §

⁵ *Depalle v. Franciaország* [GC], 68. §, egy közterület használatára vonatkozó, időbeli elévülés miatt visszavonható és bizonytalan jog tekintetében; *Öneryıldız v. Törökország* [GC], 129. §, a kérelmezőnek az engedély nélküli lakásához fűződő tulajdonosi érdeke tekintetében

⁶ *Pressos Compania Naviera S.A. és társai v. Belgium*, 31. §

⁷ *Broniowski v. Lengyelország* [GC], 130-131. §§

⁸ *Nagy Béláné v. Magyarország* [GC], 75. §; *Krstić v. Szerbia*, 83. §; *Čakarević v. Horvátország*, 52. §; *Moskal v. Lengyelország*, 40. §; *Grobelny v. Lengyelország*, 58. §

⁹ *Stretch v. Egyesült Királyság*, 32-35. §; *Bruncrona v. Finnország*, 79. §; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Írország* [GC], 140. §

(36) Sőt, előfordult, hogy a Bíróság még a jogcím nélküli használatot is az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének védelmi körébe vonta. A belső menekültek („IDP”, „internally displaced persons”) vonatkozásában a Bíróság úgy ítélte meg, hogy – még bejegyzett tulajdonjog hiányában is – a kérelmezőnek egy kis házikó több mint 10 éven át tartó folyamatos birtoklása – tekintettel a birtoklás jóhiszeműségére, valamint a hatóságok nyilvánvaló toleranciájára és a belső menekültek jogait a lakhatás területén megerősítő és védelmük szilárd garanciáit megteremtő különböző jogi aktusok elfogadására – az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke értelmében vett „jóságnak” minősült.¹⁰

(37) A Chiragov és társai v. Örményország [GC] ügyben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a lakóházak és a földterület – ideiglenes és határozatlan idejű – használati joga „tulajdoni érdeknek” minősül, mivel olyan erős és védett jog, amely anyagi gazdasági érdeket képvisel (147. §). Ez különösen fontos a posztsovjét kontextusban, ahol az épület alatti telek tulajdonjoga nem kapcsolódik automatikusan magához az épület tulajdonjogához.¹¹ A szovjet jogrendszerben az állampolgároknak joguk volt lakóházak tulajdonjogával rendelkezni, de a földterület nem volt magántulajdonban, hanem állami tulajdonnak minősült.¹² Ennek megfelelően a használati jog volt az egyetlen olyan jogcím a földre, amelyet egy magánszemély megszerezhetett. Később tulajdonjogi reformokat hajtottak végre, de bizonyos helyzetekben továbbra is bizonytalan a kérelmezők tulajdonjogának fennállása.

(38) Utoljára, de korántsem utolsó sorban említünk egy **friss, 2020.10.13-án kelt magyar vonatkozású ítéletet (Szajki Mezőgazdasági Zrt. v. Hungary)**, ahol a Bíróság 2004. és 2012. között létrejött **haszonbérleti szerződéseknél** az Fétv. 108. §-a általi – tehát a jelen ügghöz hasonlóan szintén *ex lege* – megszüntetése kapcsán állapította meg az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének alkalmazhatóságát (és egyébként azt is, hogy az megsértésre került).

4.2. AZ 1. JEGYZŐKÖNYV 1. CIKK SZERINTI VIZSGÁLAT LÉPÉSEI

(39) Ha a Bíróság meggyőződik arról, hogy az adott tényállásra – ami a fentiek szerint igen sokféle lehet – az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke alkalmazandó, abban az esetben a további vizsgálat lépései a következők:

- a) történt-e **beavatkozás** a javak békés élvezetébe;
- b) ha igen, az **jogszerű** volt-e, jogszabály írta-e elő (hangsúlyozva, hogy az Egyezmény rendszerében a jogszerűségnek is önálló fogalma van, és ehhez képest a jogszabályoknak bizonyos minőségi követelményeknek is meg kell felelniük ahhoz, hogy ez a követelmény megvalósuljon);
- c) szolgált-e a beavatkozás bármilyen legitim **közérdekű célt**, azaz szükséges volt-e;
- d) **arányos** volt-e a beavatkozás, nem okozott-e túlzott egyéni terhet az azt elszenvedőnek.¹³

(40) Ahhoz tehát, hogy a beavatkozás az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkével összeegyeztethetőnek minősüljön, bizonyos kritériumokat ki kell elégítenie: meg kell felelnie a jogszerűség elvének, és legitim közérdekű célt kell szolgálnia azzal ésszerűen arányos eszközökkel.¹⁴

4.2.1. BEAVATKOZÁS A JAVAK BÉKÉS ÉLVEZETÉBE

(41) A vizsgálat során mindenekelőtt az tisztázandó, hogy történt-e beavatkozás. A Bíróság joggyakorlata szerint a beavatkozás is igen széles körben értelmezendő, és semmi esetre sem szorítkozik a tulajdon kisajátítására, ami egyenes következik a védett jogi érdekeknek a polgári jogi értelemben vett tulajdonnál jóval szélesebb köréből is.

¹⁰ Saghinadze és társai v. Grúzia, 104-108. §§

¹¹ Maharramov v. Azerbajdzsán, 53. §

¹² Chiragov és társai v. Örményország [GC], 146. §; lásd még Tkacsenko v. Oroszország, 7. §, ahol az alatta lévő és a mellette lévő földterület az önkormányzat tulajdonát képezte

¹³ Megjegyzendő, hogy az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdésének szabályozása hasonló, hiszen a kisajátításra szintén csak törvényben meghatározott esetben (jogszerűség), kivételesen és közérdekből (szükségesség), továbbá teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett (arányosság) kerülhet sor.

¹⁴ Beyeler v. Olaszország [GC], 108-114. §§

(42) Az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke három különböző szabályt tartalmaz. Az első szabály, amelyet az első bekezdés első mondata tartalmaz, általános jellegű, és a tulajdon békés használatának elvét fogalmazza meg. A második szabály, amelyet az első bekezdés második mondata tartalmaz, csak a „javaktól” való megfosztásra vonatkozik, és azt bizonyos feltételekhez köti. A második bekezdésben megfogalmazott harmadik szabály elismeri, hogy a szerződő államok többek között jogosultak a javak használatát a közérdekkel összhangban szabályozni. Ehhez képest a beavatkozásra vonatkozó vizsgálat is több egymást követő lépésből áll, amelyek során a Bíróság a következő kérdésekkel foglalkozik:

- történt-e beavatkozás a kérelmezőnek a „javai” békés használatához való jogába;
- ha igen, akkor a beavatkozás eléri-e azt a szintet, ami a „tulajdon” elvonásának minősül;
- ha nem, akkor a beavatkozás a „tulajdon” használatának – adott esetben nem megfelelő – állami (túl)szabályozásában ölt-e testet;
- ha a kérelmező jogait érintő intézkedések nem minősíthetők sem megfosztásnak, sem a „tulajdon” használata (túl)szabályozásának, akkor a Bíróság értelmezheti-e az ügy tényállását a „tulajdon” békés használatának tiszteletben tartására vonatkozó általános elv fényében?

(43) Miután a Bíróság meggyőződött arról, hogy a kérelmező jogaiba történt beavatkozás, minden egyes esetben megvizsgálja, hogy a kifogásolt beavatkozás melyik kategóriába tartozik. Ha a kérelmező „tulajdonjoga” a belső jog rendelkezései alapján megszűnt, akkor az ügyet az első bekezdés második mondata alapján, azaz a „javaktól” való megfosztásként vizsgálja. A „javaktól való megfosztás” számos különböző helyzetet foglal magában, amikben annyi a közös, hogy **az alanyi jog lényege, annak, lényeges tartalma megszűnt**, függetlenül attól, hogy a nemzeti jog szerint ez hogyan minősül.

(44) A jogtól való megfosztásnál kevésbé invazív intézkedéseket a Bíróság „a tulajdon használata (túl)szabályozásának”, vagy másként a „tulajdon használata ellenőrzésének” minősítheti. Bizonyos esetekben finom határvonalat kell húzni a „tulajdon” elvonásának minősített, illetve a „tulajdon” használata ellenőrzésének minősített intézkedések között. Ugyanez vonatkozik a „tulajdon” használatának ellenőrzése és a „javak” békés élvezetének első általános elve alapján vizsgált intézkedések közötti különbségtételre is. Általában minél kevésbé beavatkozó az intézkedés, annál valószínűbb, hogy az első általános elv szerint kerül értékelésre. Előfordul az is, hogy azért nehezebb egy intézkedést vagy intézkedéssorozatot a „tulajdon” elvonásának vagy a „tulajdon” használata ellenőrzésének minősíteni, mert nem lehet könnyen megfeleltetni a meglévő ítélkezési gyakorlatban minősített intézkedéseknek, vagy mert az intézkedéssorozat a nemzeti jog különböző ágaihoz tartozó, eltérő határozatokból áll. Ilyen esetekben a Bíróság többnyire az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk első mondatának általános elve alapján fogja elemezni az ügy körülményeit (ez az ún. catch-all formula).

(45) **Ha a kérelmező jogai a törvény erejénél fogva szűntek meg, a Bíróság a második szabály, azaz a „tulajdonjogtól” való megfosztás alapján vizsgálja a kérelmező panaszait.** A Bíróság mindenesetre a beavatkozás minősítésétől függetlenül ugyanazokat az értékelési szempontokat alkalmazza. A beavatkozásnak minden esetben meg kell felelnie a törvényben előírt feltételeknek, a közérdeket kell szolgálnia (szükségességi teszt), és ki kell állnia az arányossági tesztet is.

4.2.2. A JOGSZERŰSÉG ELVE

(46) Az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke által védett jogokba való beavatkozásnak meg kell felelnie a jogszerűség követelményének.¹⁵ A jogszerűség elve az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének első és legfontosabb követelménye. Az első bekezdés második mondata „a törvényben előírt feltételek mellett” engedélyezi a „javaktól” való megfosztást, a második bekezdés pedig elismeri, hogy az államoknak joguk van a tulajdon használatát „törvények” alkalmazásával ellenőrizni, szabályozni.

¹⁵ Vistiņš és Perepjolkins v. Lettország [GC], 95. §; Nagy Béláné v. Magyarország [GC], 112. §

Ezen túlmenően a jogállamiság – a demokratikus társadalom egyik alapelve – az Egyezmény valamennyi cikkét áthatja.¹⁶

(47) A nemzeti jog szerinti jogalap megléte önmagában nem elegendő a jogszerűség elvének teljesítéséhez. Ezen túlmenően a jogalapnak bizonyos minőséggel kell rendelkeznie, nevezetesen összeegyeztethetőnek kell lennie a **jogállamisággal**, és biztosítania kell az **önkényességtől való mentességet** vagy az **önkényességgel szembeni garanciákat**.¹⁷ Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy amikor az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke a „jogról” beszél, ugyanarra a fogalomra utal, mint amelyre az Egyezmény máshol utal, amikor ezt a kifejezést használja, és amely fogalom magában foglalja az írott jogot és az ítélkezési gyakorlatot is.¹⁸ Így pl. az ítélkezési gyakorlat eltérései jogbizonytalanságot okozhatnak, ami összeegyeztethetetlen a jogállamiság követelményeivel.¹⁹

(48) A jogszerűség elve azt is feltételezi, hogy a belső jog alkalmazandó rendelkezései kellően **hozzáférhetőek, pontosak és előreláthatóak** legyenek.²⁰ A vonatkozó jogszabályt kellő pontossággal kell megfogalmazni ahhoz, hogy az állampolgárok képesek legyenek magatartásukat ahhoz igazítani. A hazai jogszabályoktól megkövetelt pontosság mértéke jelentős mértékben függ a kérdéses jogszabály tartalmától, a területtől, amelyre a jogszabály vonatkozik, valamint a címzettek számától és státuszától. Az előreláthatóság követelménye nem teljesül, ha a jogszabály alkalmazása vagy értelmezése váratlan, túlságosan tág vagy az önkényesség határát súroló volt. Az előreláthatóság szorosan összefügg a szerzett jogok védelmével és a bizalomvédelemmel is.

(49) Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a fennálló szerződésekbe történő jogalkotási beavatkozás önmagában nem sérti a jogszerűség elvét, sem az Egyezmény, sem annak jegyzőkönyvei nem zárják ki, hogy a jogalkotó beavatkozzon meglévő szerződésekbe.²¹ Bizonyos körülmények között azonban az olyan jogszabályok alkalmazása, amelyeknek az a hatásuk, hogy megfosztanak valakit egy korábban meglévő „vagyon tárgyától”, amely a „tulajdonához” tartozott, olyan beavatkozást jelenthet, amely alkalmas arra, hogy felborítsa a méltányos egyensúlyt egyrészt a közérdek követelményei, másrészt a „tulajdon” békés élvezetéhez való jog védelme között.²² Ez vonatkozik azokra az esetekre is, amikor a jogvita magánszemélyek között zajlik, és az állam maga nem fél az eljárásban.²³

4.2.3. KÖZÉRDEK

(50) A „javak” békés élvezetébe való állami, hatósági beavatkozás csak akkor igazolható, ha az jogos közérdeket szolgál.²⁴ A Bíróság például a következő célokat találta a közérdek fogalmába esőnek e rendelkezés értelmében:

- a szociális igazságtalanságok megszüntetése a lakásszektorban;²⁵
- egyes iparágak államosítása;²⁶
- terület- és városfejlesztési tervek elfogadása;²⁷
- földterület biztosítása a helyi területfejlesztési terv végrehajtásával összefüggésben;²⁸
- az adócsalás megelőzése;²⁹

¹⁶ Lekić v. Szlovénia, 94. §; Iatridis v. Görögország [GC], 58. §; Görögország volt királya és mások v. Görögország [GC], 79. §; Broniowski v. Lengyelország [GC], 147. §). 94.

¹⁷ East West Alliance Limited v. Ukrajna, 167. §; Ünsper Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. v. Bulgária, 37. §; Vistiņš és Perepjolkins v. Lettország [GC], 96. §

¹⁸ Špaček, s.r.o., v. Cseh Köztársaság, 54. §

¹⁹ Molla Sali v. Görögország [GC], 153. §

²⁰ Lekić v. Szlovénia, 95. §; Beyeler v. Olaszország [GC], 109. §; Hentrich v. Franciaország, 42. §; Lithgow és társai v. II. Egyesült Királyság, 110. §; Ališić és társai v. Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Szerbia, Szlovénia és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság [GC], 103. §; Centro Europa 7 S.R.L. és di Stefano v. Olaszország [GC], 187. §; Hutten-Czapska v. Lengyelország [GC], 163. §; Vistiņš és Perepjolkins v. Lettország [GC], 96-97. §

²¹ Mellacher és társai v. Ausztria, 50. §; Bäck v. Finnország, 68. §

²² Maurice v. Franciaország [GC], 90. és 93. §

²³ Kamoy Radyo Televizion Yayincilik ve Organizasyon A.Ş. v. Törökország, 40. §

²⁴ Nagy Béláné v. Magyarország [GC], 113. §; (Lekić v. Szlovénia [GC], 105. §

²⁵ James és társai v. Egyesült Királyság, 45. §

²⁶ Lithgow és társai v. Egyesült Királyság, 9. és 109. §

²⁷ Sporrong és Lönnroth v. Egyesült Királyság, 9. és 109. §

²⁸ Skibińscy v. Lengyelország, 86. §

- a kábítószer-kereskedelem és -csempészet elleni küzdelemre irányuló intézkedések;³⁰
- a bűncselekmény áldozatai érdekeinek védelme;³¹
- az alkoholfogyasztás korlátozására irányuló intézkedések;³²
- az erkölcs védelme;³³
- a forgalomba hozott gépjárművek jogszerű származásának ellenőrzése;³⁴
- a jogellenesen szerzett pénzeszközök elkobzása;³⁵
- átmenet a szocialista gazdaságról a szabad piacgazdaságra;³⁶
- az igazságszolgáltatás zavartalan működése, ezen belül az igazságszolgáltatás késedelem nélküli gyakorlása, aminek hiánya veszélyeztetheti annak hatékonyságát és hitelességét;³⁷
- a környezet védelme;³⁸
- állatbetegségek megelőzése.³⁹

(51) Az Egyezmény által létrehozott védelmi rendszer szerint a nemzeti hatóságok feladata annak értékelése, hogy fennáll-e olyan **közérdekű probléma**, amely indokolja a „tulajdon” elvonására vagy a „javak” békés élvezetébe való beavatkozásra irányuló intézkedéseket. Ennek megfelelően e körben a **nemzeti hatóságok széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek**. Például a jogalkotónak a szociális és gazdaságpolitikák végrehajtása során széles mérlegelési lehetősége van, és a Bíróság tiszteletben tartja a jogalkotó megítélését tekintetben, hogy mi közérdekű, kivéve, ha ez a megítélés nyilvánvalóan nem megalapozott, nem észszerű.⁴⁰ Mivel a közérdek fogalma szükségszerűen tág, ezért a Bíróság rendszerint méltányolja a szerződő államok azon érveit, amelyek szerint a vizsgálat tárgyát képező beavatkozás a közérdeket szolgálta, és a vizsgálatának intenzitása e tekintetben alacsony. A Bíróság számára elegendő, hogy a beavatkozás a közérdeket szolgálja, még akkor is, ha az eltér attól, amire a kormány a Bíróság előtti eljárásban kifejezetten hivatkozik. A mérlegelési jogkör különösen akkor lesz széles, ha az adott törvényeket a politikai és gazdasági rendszer megváltozásával,⁴¹ a közpénzek védelmével,⁴² vagy egy súlyos gazdasági válság miatti megszorító intézkedésekkel összefüggésben⁴³ fogadják el.

(52) A hazai hatóságok értékelésének ilyen mértékű tiszteletben tartása miatt ritkák azok az esetek, amikor a Bíróság nem találta a beavatkozást igazoló közérdeket. Mindazonáltal a fenti példákból jól körvonalazódik, hogy **a közérdek rendszerint valamilyen komolyabb társadalmi, szociális vagy gazdasági probléma képében jelentkezik**, amit az érintett állam az adott beavatkozással igyekszik megoldani. Ahol ilyen probléma nem azonosítható, ott felmerülhet a közérdek fennállásának hiánya.

4.2.4. ARÁNYOSSÁG (IGAZSÁGOS TEHERVISELÉS, KÁRTALANÍTÁS)

(53) Ahhoz, hogy az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk első bekezdésének első mondatában foglalt általános szabállyal összeegyeztethető legyen, a „tulajdon” békés élvezetéhez való jogba történő beavatkozásnak – azon túl, hogy törvényben előírt és közérdekű – „méltányos egyensúlyt” kell teremtenie a közösség általános érdeke és az egyén alapvető jogai védelmének követelményei között.⁴⁴ Más szóval, az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkének állítólagos megsértésével kapcsolatos ügyekben meg kell

²⁹ Hentrich v. Franciaország, 39. §

³⁰ Butler v. Egyesült Királyság (dec.)

³¹ Šeiko v. Litvánia, 31. §);

³² Tre Traktörer AB v. Svédország, 62. §

³³ Handyside v. Egyesült Királyság, 62. §

³⁴ Sildedzis v. Lengyelország, 50. §

³⁵ Honecker és társai v. Németország (dec.)

³⁶ Lekić v. Szlovénia [GC], 103. és 105. §

³⁷ Konstantin Stefanov v. Bulgária, 64. §

³⁸ G.I.E.M. S.R.L. és társai v. Olaszország (érdem) [GC], 295. §; Bahia Nova S.A. v. Spanyolország (dec.); Chapman v. Egyesült Királyság [GC], 82. §

³⁹ S.A. Bio d'Ardenne v. Belgium, 55-57. §§

⁴⁰ Nagy Béláné v. Magyarország [GC], 113. §

⁴¹ Valkov és társai v. Bulgária, 91. §

⁴² N.K.M. v. Magyarország, 49. és 61. §

⁴³ Koufaki és Adedy v. Görögország (dec.), 37. és 39. §§; valamint Da Conceição Mateus és Santos Januário v. Portugália (dec.), 22. §; Da Silva Carvalho Rico v. Portugália (dec.), 37. §

⁴⁴ Beyeler v. Olaszország [GC], 107. §; Ališić és társai v. Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Szerbia, Szlovénia és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság [GC], 108. §

vizsgálni, hogy az állam intézkedése vagy tétlensége miatt az érintett személynek **aránytalan és túlzott terhet kellett-e viselnie**, aminek eldöntéséhez átfogóan meg kell vizsgálni a szóban forgó különböző érdekeket.

(54) Többnyire ez a szempont a döntő annak kapcsán, hogy sérült-e az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke. Olyannyira így van ez, hogy egyes – bár ritka – esetekben a Bíróság nyitva hagyja a korábbi szempontokat vagy azok közül valamelyiket, és az ügy vizsgálatát az arányossági elem alapján folytatja.⁴⁵ Erre tekintettel a Bíróság általában az **arányosság követelményének mélyreható elemzését** végzi el, ellentétben annak szűkebb körű vizsgálatával, hogy a beavatkozás közérdekű cél érdekében történt-e.

(55) Az arányossági vizsgálat célja először is annak megállapítása, hogy a kérelmezőt **hogyan és milyen mértékben korlátozták** a kifogásolt beavatkozással érintett jogának gyakorlásában, és hogy a kérelmező jogának gyakorlására vonatkozó korlátozás **milyen hátrányos következményekkel járt** a helyzetére nézve. Ezt követően ezt a hatást a beavatkozás által szolgált közérdek fontosságával összevetve kell mérlegelni.

4.2.4.1. A MÉRLEGELÉS LEHETSÉGES SZEMPONTJAI

(56) A fenti vizsgálat során a Bíróság számos tényezőt vesz figyelembe. Az ilyen tényezőknek nincs rögzített listája, ezek esetről esetre változnak, az adott ügy tényállásától és az érintett beavatkozás jellegétől függően. A tisztességes egyensúly tesztje során néhány jellemző tényező mindazonáltal behatárolható, az alábbiak szerint.

(57) Bár az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke nem tartalmaz kifejezett eljárási követelményeket, a beavatkozással érintett személyek részére lehetőséget kell biztosítani arra, hogy **ügyüket az illetékes hatóságok elé terjesszék** az intézkedések hatékony megtámadása céljából, adott esetben jogellenességre vagy önkényes és ésszerűtlen magatartásra hivatkozva.⁴⁶ Azokban az esetekben, amikor a kérelmezőknek nem volt lehetőségük az intézkedés hatékony megtámadására, a Bíróság megállapította, hogy **túlzott terhet viseltek**.⁴⁷ A kisajátításból származó előnyökre vonatkozó megdönthetetlen vélelmek,⁴⁸ valamint a **kisajátításért járó kártérítés kiszámításával összefüggésben alkalmazott vélelmek**⁴⁹ kapcsán az aránytalanság szintén megállapításra került.

(58) A méltányos egyensúly tesztjének másik eleme, hogy **léteztek-e más, kevésbé beavatkozó intézkedések, amelyekhez a hatóságok ésszerűen folyamodhattak volna** a közérdek érvényesítésére. Ezek esetleges létezése azonban önmagában nem teszi indokolatlanná a megtámadott szabályozást. Feltéve, hogy a jogalkotó a mérlegelési jogkörén belül marad, nem a Bíróság feladata annak megítélése, hogy a jogszabály jelentette-e a legjobb megoldást a probléma kezelésére, vagy a jogalkotónak a mérlegelési jogkörét más módon kellett volna gyakorolnia.⁵⁰ Mindez persze csak akkor igaz, ha egyáltalán volt ilyen probléma (de ez a közérdek fennállása körébe tartozó kérdés). Ennek a szempontnak egy másik aspektusa, hogy **ugyanazt a célt el lehetett volna-e érni a kérelmező jogaiba való kisebb beavatkozással**, és hogy a hatóságok megvizsgálták-e ezen kevésbé beavatkozó megoldások alkalmazásának lehetőségét.⁵¹

(59) A Bíróság ezen szemponton belül értékeli a **kellő felkészülési idő** követelményét is. Ha a jogalkotó a jogszabály kihirdetése és hatálybalépése (vagy tényleges alkalmazása) között felkészülési időt egyáltalán nem vagy nem kellő mértékben biztosít, az szintén aránytalan terhet ró a kérelmezőre tekintetben, hogy magatartását a jogszabályi előírásokhoz igazítsa. Adott esetben – éppen a fent már

⁴⁵ Megadat.com SRL v. Moldova, 67. §, és Ünspeď Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Š. v. Bulgária, 43. §

⁴⁶ G. I.E.M. S.R.L. és társai v. Olaszország (érdem) [GC], 302. §; Yildirim v. Olaszország (dec.); AGOSI v. Egyesült Királyság, 55. és 58-60. §; Air Canada v. Egyesült Királyság, 46. §; Arcuri és társai v. Olaszország (dec.); Riela és társai v. Olaszország (dec.)

⁴⁷ Hentrich v. Franciaország, 49. §; Könyv-Tár Kft és társai v. Magyarország, 59. §; és Uzan és társai v. Törökország, 215. §

⁴⁸ Papachelas v. Görögország [GC], 53-54. §§

⁴⁹ Katikaridis és társai v. Görögország, 49. §; Efsthathiou és Michailidis & Co. Motel Amerika v. Görögország, 33. §

⁵⁰ James és társai v. Egyesült Királyság, 51. §; Koufaki és Adedy v. Görögország (dec.), 48. §

⁵¹ OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Oroszország, 651-654. §§; Vaskrsić v. Szlovénia, 83. §

hivatkozott magyar vonatkozású ügyben, hosszú távú haszonbérleti szerződések ex lege megszűntetése kapcsán – a Bíróság még a nyolc hónapos felkészülési időt is elégtelennek találta.⁵²

(60) Felmerülhetnek a kérelmező **személyében rejlő okok** is (magatartása, képzettsége, egészségi állapota, pénzügyi helyzete). Az is egy, az érintettek személyén alapuló mérlegelési szempont lehet, hogy a kifogásolt intézkedés csak **egy bizonyos személyi kört** célzott-e, vagy általánosan alkalmazható volt. Szintén mérlegelési szempont, hogy a kérelmező ésszerűen tisztában lehetett-e a tulajdonát érintő jogi korlátozásokkal. A Bíróság több esetben is elfogadta a kártalanítás teljes hiányát, **ha a tulajdonos tudott a jövőbeli korlátozások lehetőségéről, vagy azokról ésszerűen tudnia kellett volna.** Egy ügyben a környezetvédelmi törvény a bányászati engedély kártalanítás nélküli visszavonásáról rendelkezett tíz év elteltével, ugyanakkor ez már több éve hatályban volt, amikor a kérelmező a beruházást kezdeményezte.⁵³ Egy másik ügyben az útépitésre vonatkozó helyi fejlesztési terv vonatkozó kivonatait csatolták az adásvételi szerződéshez, a Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmezők úgy szerezték meg az ingatlant, hogy teljes mértékben tisztában voltak annak különleges jogi helyzetével, és ilyen körülmények között az állam nem tehető felelőssé az ingatlan értékesítésével kapcsolatos kifogásolt nehézségekért.⁵⁴

4.2.4.2. A KÁRTALANÍTÁS MEGFELELŐSÉGE

(61) A kártalanítás feltételei lényeges szerepet játszanak a méltányos egyensúly megítélésében, és különösen abban, hogy a vitatott intézkedés nem ró-e aránytalan terhet a kérelmezőre.⁵⁵ Az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke első bekezdésének második mondata szerinti megfosztás **a „tulajdon” értékével ésszerűen arányos összeg megfizetése nélkül általában aránytalan beavatkozásnak minősül, a kártalanítás teljes hiánya pedig csak kivételes körülmények között tekinthető igazolhatónak.**⁵⁶ A Bíróság ugyanakkor méltányolja a jogalkotónak a kisajátításért járó kártalanítással kapcsolatos megítélését, kivéve, ha az nyilvánvalóan nem ésszerű.⁵⁷

(62) A legtöbb jogszerű kisajátítás esetén csak a **teljes kártalanítás** tekinthető a tulajdon értékéhez ésszerűen kapcsolódónak, megjegyzendő azonban, hogy ez a szabály nem mentes a kivételektől.⁵⁸ A rendelkezés tehát nem garantálja minden körülmények között a teljes kártalanításhoz való jogot, mivel egyes „közérdekű” jogos célok (mint például a gazdasági reformok vagy a nagyobb társadalmi igazságosság elérése érdekében hozott intézkedések) a teljes piaci érték megtérítésénél kevesebbet is indokolhatnak.⁵⁹ Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy **a nem teljes kártalanítás csak valóban nagy horderejű közérdekű célok esetében merülhet fel.**⁶⁰ Általánosságban az marad igaz, hogy a közösség általános érdeke és az egyéni alapjogok védelmének követelményei közötti egyensúly akkor valósul meg, ha a kártalanítás, amelyet annak a személynek fizetnek, akinek a tulajdonát elvették, ésszerűen arányos annak a kisajátítás időpontjában meghatározott „piaci” értékével.⁶¹

(63) A kártalanítás megfelelőségét csökkentené, ha a kártalanítást az értékét növelő különböző körülményekre való hivatkozás nélkül kellene kifizetni, például arra, hogy a kisajátított ingatlan értéke nem csak földterületből, hanem **az azon folyó üzleti tevékenységből** állt.⁶² A fő jövedelemforrás elvesztése a kisajátítás miatt azt jelentheti, hogy a kérelmező túlzott egyéni terhet viselt, ha a

⁵² Szajki Mezőgazdasági Zrt. v. Magyarország, 54. és 57. §§

⁵³ Fredin v. Svédország (1. sz.); 12., 16. és 54. §§

⁵⁴ Łącz v. Lengyelország (dec.)

⁵⁵ The Holy Monasteries v. Greece, 71. §; Platakou v. Greece, 55. §

⁵⁶ Görögország volt királya és mások v. Görögország (igazságos elégtétel) [GC], 89. §

⁵⁷ Lithgow és társai v. Egyesült Királyság, 122. §

⁵⁸ Görögország volt királya és mások v. Görögország (igazságos elégtétel) [GC], 78. §; Scordino v. Olaszország (1. sz.) [GC], 96. §

⁵⁹ James és társai v. Egyesült Királyság, 54. §; Papachelas v. Görögország [GC], 48. §; The Holy Monasteries v. Görögország, 70-71. §; J.A. Pye (Oxford) Ltd és J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. Egyesült Királyság [GC], 54. §; Urbárska Obec Trenčianske Biskupice v. Szlovákia, 115. §

⁶⁰ Görögország volt királya és mások v. Görögország [GC], 87. §, Kopecký v. Szlovákia [GC], 35. §, Broniowski v. Lengyelország [GC], 182. §, Scordino v. Olaszország (1. sz.) [GC], 98. §, Von Maltzan és társai v. Németország (dec.) [GC], 77. és 111-12. §§, Jahn és társai v. Németország [GC], 113. és 117. §

⁶¹ Pincová és Pinc v. Pinc. Cseh Köztársaság, 53. §, Gashi v. Horvátország, 41. §; Vistiņš és Perepjolkins v. Lettország [GC], 111. §; Guiso-Gallisay v. Olaszország (igazságos elégtétel) [GC], 103. §; Moreno Díaz Peña és társai v. Portugália, 76. §

⁶² Werra Naturstein GmbH & Co Kg v. Németország, 46. §; Azas v. Görögország, 52-53. §; Athanasiou és társai v. Görögország, 24. §

hatóságok nem foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a megítélt kártalanítás fedezte-e a megélhetéshez szükséges eszközöktől való megfosztással járó tényleges veszteséget, **elegendő-e azok pótlásához.**⁶³

4.3. AZ 1. JEGYZŐKÖNYV 1. CIKK ALKALMAZÁSA A TÁMADOTT RENDELKEZÉSRE

(64) A fent írtakat a jelen ügyre alkalmazva mindenekelőtt rögzítendő, hogy a 4.1. – azon belül a 4.1.2. – pontban foglaltak értelmében az indítványozónak a Szerződés alapján fennállt, határozott idejű bérleti jogára a 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke álláspontunk szerint irányadó, alkalmazandó. Erre tekintettel a fent ismertetett vizsgálatot most már a jelen ügy szerinti konkrét beavatkozás kapcsán végezzük el, a fent előadottakra a szükséghez képest csak utalva.

4.3.1. BEAVATKOZÁS A JAVAK BÉKÉS ÉLVEZETÉBE AZ ADOTT ESETBEN

(65) Ezen szempont kapcsán mindenekelőtt előre bocsátandó, hogy jelen esetben a beavatkozást az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második és harmadik mondata együttesen valósította meg, hiszen a jogelvonásról a második mondat, míg a kártalanítás – álláspontunk egyezményellenes – mértékéről a harmadik mondat rendelkezett. Mint azt az (5) bekezdésben már érintettük, az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második mondatát kizárólag gyakorlati okokból nem támadjuk, mivel a kérdéses hátrányos jogkövetkezmény már visszafordíthatatlanul bekövetkezett. Ettől függetlenül a harmadik mondat vizsgálatakor nyilvánvalóan szem előtt kell tartani a második mondat rendelkezését is, hiszen a kártalanításra vonatkozó harmadik mondatnak azzal együtt van értelme. Önmagában abból, hogy a második mondat gyakorlati okokból nem tárgya a jelen indítványunknak, a harmadik mondat beavatkozó jellegének hiánya nem következik, hiszen a két rendelkezés szoros, elválaszthatatlan összefüggésben áll egymással. **Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a második mondat által ténylegesen megvalósított megszüntetés – mint beavatkozás – „kisugárzik” a harmadik mondatra, hiszen utóbbi ezen beavatkozástól tartalmilag el nem választható rendelkezést tartalmaz, másrészt a harmadik mondat annyiban maga is közvetlenül beavatkozik a jogviszonyba, hogy annak megszüntetésekor nem engedi érvényesülni – az egyébként a második mondat által kilátásba helyezett – azonnali és teljes kártalanítást.**

(66) Mivel mármost jelen esetben a bérleti szerződés – és az ezen a jogcímen fennállt használati jog, mint a bérleti szerződésből származó lényeges jog – **törvény erejénél fogva szűnt meg**, ez a 4.2.1. pontban előadottak alapján – és az ott előadottakat meg nem ismételve [ld. (45) bek.] – **a „javaktól” való megfosztásnak minősül az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk első bekezdés második mondata értelmében.**

4.3.2. JOGSZERŰ VOLT-E A BEAVATKOZÁS AZ ADOTT ESETBEN

(67) Ami a teljes beavatkozás jogszerűségét illeti, annak kapcsán kijelenthető, hogy teljességgel váratlan volt, arra számítani semmilyen formában nem lehetett, éppen ellenkezőleg: az indítványozó abban bízhatott gyakorlatilag 100%-ban, hogy semmilyen akadálya nem lesz annak, hogy a határozott idejű bérleti jogviszonyát rendben kitöltse. Ennek kapcsán utalni kívánunk arra, hogy a tényállási részben hivatkozott T/12884. sz. törvényjavaslat még 2020.09.15-én sem tartalmazott semmilyen olyan rendelkezést, ami a Szerződés megszűnését akár csak már ekkor előre vetítette volna. A beavatkozó rendelkezések csak a 2020.10.15-i módosító javaslatban szerepeltek először, és rá két hétre, 2020.10.29-én már hatályba is léptek. **Ezzel kétséget kizáróan sérült a jogszerűség kapcsán az előreláthatóság követelménye, valamint a teljes Egyezményt átható jogállamiságból levezethető bizalomvédelem elve.**

(68) Ami magát a támadott harmadik mondatot elkülönülten illeti, annak kapcsán **a pontosság követelményének hiánya is felvethető.** Ez a pontatlanság nem önmagában a rendelkezés elszigetelt tartalmában érhető tetten, hanem akkor, ha összevetjük a második mondat utolsó fordulatával. Ez a fordulat azonnali és *teljes* kártalanítást ír elő, aminek fényében tökéletesen értelmezhetetlen a

⁶³ Osmanyán és Amiraghyán v. Örményország, 70. §

harmadik mondat rendelkezése, ami a ténylegesen elszenvedett kárral semmilyen közvetlen összefüggésben nem álló mérőszám alapján, minden egyéni körülmény mérlegelését eleve kizárva rendelkezik a kártalanítás összegéről, ami így *teljes* szükségszerűen nem lehet. Ez a belső ellentmondás teljesen kétségesé teszi, hogy valójában hogyan kell ezeket a rendelkezéseket alkalmazni, valójában mekkora kártalanítás jár az indítványozónak.

(69) Fentiekre tekintettel álláspontunk szerint a támadott rendelkezés **nem minősül jogszerűnek az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk értelmezési keretében.**

4.3.3. KÖZÉRDEK FENNÁLLÁSA AZ ADOTT ESETBEN

(70) Mindenekelőtt előre kívánjuk bocsátani, hogy noha a jogalkotó már az Evatv. 2020.10.29-hatálybalépését követően, 2020.12.19-i hatállyal kifejezetten úgy módosította az Evatv. (4) bekezdésének első mondatát, hogy a Millenáris Alapítvány „közfeladatnak minősülő” feladatot lát el, jelen esetben ennek nincs közvetlen jelentősége. Az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk alkalmazásakor annak van jelentősége, hogy

- létezett-e egy nyomós közérdekű probléma, ami megoldás után kiáltott;
- ha pedig létezett, úgy ez olyan súlyú volt-e, ami még „javak” elvonását is megvalósító jogalkotói választ is indokolt.

(71) A magunk részéről ezen feltétel fennállásáról sem vagyunk meggyőződve. Ennek kapcsán a legautentikusabb forrás maga a jogalkotó, ezért érdemes megvizsgálni, hogy maga milyen közérdekű célt nevesített. Az Evatv. hivatalos Indokolása az alábbiakat tartalmazza:

A Millenáris Tudományos Kulturális Alapítvány és a részére történő vagyonyjuttatás
Az egyes vagyongazdálkodó alapítványokról és az azoknak történő vagyonyjuttatásról szóló törvényjavaslat célja egyrészt a Millenáris Park mint a nemzeti és a nemzetközi együttműködést jelképező kulturális és oktatási központ, másrészt az egykoron meghatározó ipari létesítmény, a Ganz Villamossági Művek Lövőház utcai telephelyén található épületeinek megóvása. Utóbbi területen a jogalkotó célja a nemzeti identitástudatot és összetartozást erősítő, értékmegőrző, kulturális, tudományos és társadalmi feladatok támogatásának megvalósítása.

(72) Nem vitatva a Millenáris Park és a Ganz Villamossági Művek épületei megóvásának, valamint a nemzeti identitástudatnak és összetartozásnak a fontosságát, a magunk részéről nem gondoljuk azt, hogy ezek olyan veszélynek lettek volna kitéve, ami a jogalkotó azonnali intézkedését igényelte. De még ha ettől eltekintünk is, **nem világos, hogy ezen célok megvalósulásának milyen akadályát képezte az indítványozó még 3 évig fennálló bérleti jogviszonya.** Az indítványozó az épületek állagát nem veszélyeztette, tevékenysége pedig éppenséggel még bele is illik a nevesített cél szerinti profilba, hiszen kétségtelenül a nemzeti összetartozást erősíti, ha a látó és nemlátó honfitársaink közelebb kerülnek egymáshoz, nyitottabbak lesznek egymásra.

(73) Fentiekre tekintettel még annak fényében sem látjuk megvalósultnak ezt a feltételt sem, hogy a Bíróság gyakorlata – amint arra fent utaltunk – e tekintetben tág mozgásteret enged a jogalkotónak.

4.3.4. AZ ARÁNYOSSÁG KÉRDÉSE AZ ADOTT ESETBEN

(74) Elérkeztünk ahhoz a ponthoz, ami a Bíróság gyakorlatában is a leggyakrabban eredményezi az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikke megsértésének megállapítását, és a jelen ügyben is a legnagyobb súllyal esik latba, hiszen ez a szempont közvetlenül is érinti a támadott rendelkezést.

(75) Figyelemmel az arányosság mérlegelésének a 4.2.4.1. pontban érintett, jelen ügyben releváns szempontjaira, az érintett állami beavatkozásról összességében rögtön elmondható, hogy **nem világos, hogy miért kellett egyáltalán korlátozni az indítványozó „javait”,** miért nem „futhatott ki” a

határozott idejű bérleti szerződése, különösen, hogy még az indítványozó tevékenysége is passzolt a jogalkotó céljaihoz. Vagy ha mégis korlátozni kellett e jogokat, akkor **miért teljes mértékben**, hiszen a jogalkotó megtehetette volna, hogy a bérleti szerződéseket ex lege megszüntető rendelkezéseket később – megfelelő felkészülési időt biztosítva – lépteti hatályba. Ennek kapcsán az is nyilvánvaló, hogy az indítványozónak nem kellett előre számolnia semmilyen hasonló korlátozással, tehát ez a körülmény sem enyhíti a terhére fennálló aránytalanságot.

(76) Utalni kívánunk arra is, hogy a beavatkozás az indítványozó **üzleti tevékenységét** is érintette, ami tovább súlyosítja az aránytalanságot a (63) bekezdésben kifejtettek szerint (ennek kapcsán további érvelést az Alaptörvény XIII. cikkének sérelme kapcsán adunk elő, amit itt is kérünk figyelembe venni).

(77) Magáról az Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondatáról elmondható, hogy **lehetetlenné teszi, hogy a valóban teljes kártalanítás összege egyéniesített eljárásban, az arányosság követelménye érvényesítésével kerüljön megállapításra, ehelyett lényegét tekintve törvényi vélelmet alkot az elszenvedett kárról, ami a Bíróság gyakorlata értelmében minden esetben aránytalanságot eredményez** [ld. (57) bek.]. Hogy a támadott rendelkezésben foglalt számítási módszer mennyire köszönő viszonyban sincs az indítványozó tényleges, teljes kárával, annak kapcsán – a teljesség igénye nélkül – utalni kívánunk arra, hogy az nem veszi figyelembe azt, hogy

- az indítványozó a Kiállítás kapcsán milyen beruházásokat eszközölt a bérleti jogviszony kezdetén (kb. nettó ■■■■t), illetve 2014-ben (kb. ■■■■Ft), amik kapcsán csak és kizárólag a hosszú távú jogviszony fennállása reményében mondott le megtérítési igényéről (ld. Szerződés 7.6. pont);
- a Kiállítás működtetése kvázi nonprofit alapú volt, az eredményalapú kártalanítás már csak ezért is teljességgel inadekvát;
- a hirtelen elköltözésre az indítványozó nem volt felkészülve, annak költségeire tagi kölcsönt kellett felvennie (kb. ■■■■t), aminek költségei vannak;
- a Kiállítás munkavállalóit abban a köztes időben is fizetni kell, amíg az indítványozó új helyszínt talál, az eszközöket pedig erre az időre raktárban kell elhelyezni;
- az új helyszín kapcsán szinte bizonyosan magasabb bérleti díjjal kell számolnia indítványozónak;
- a Kiállítás újbóli kialakítása szintén tetemes összeget emészt fel, ami éppen a kártalanítás elégtelensége folytán nem áll az indítványozó rendelkezésére;
- a Kiállítás hosszú ideje azonos helyen működtetése milyen hozzáadott értéket képviselt, a váratlan bezárás milyen presztízavesztést okozott;
- az új helyszín bevezetése a köztudatba milyen költségekkel fog járni.

(78) Végül, de korántsem utolsó sorban az eset egyik sajátos körülményére is hivatkozni kívánunk. Nevezetesen arra, hogy a bérbeadó egy állami tulajdonú társaság volt, vagyis a jogalkotó és az indítványozó szerződéses partnere között egy **sajátos összefonódás** is tetten érhető: **az állam lényegében saját közhatalmi aktusával szüntette meg a – közvetve – saját bérleti szerződését**. Mi több – amint arra már a tényállási részben is utaltunk – az eset azon körülményeit figyelembe véve, miszerint a 2020.09.15-i törvényjavaslatban még nyoma sem volt a szerződések megszüntetésének és az ehhez kapcsolódó, teljesen aránytalan kártalanítási szabálynak, majd – a felek egyeztetési folyamata közben – azok hirtelen belekerültek a törvénybe, még az sem zárható ki, hogy maga a Bérbeadó hatott oda, hogy a törvényhozás rövid úton tegyen pontot ennek az elhúzódó egyeztetésnek a végére. Ez lényegében felveti az **ad hominem jogalkotás** gyanúját is, amit az is erősít, hogy az Evatv. 1. § (4) bekezdés második és harmadik mondata csak egy igen szűk személyi kört, két vagy három bérlőt érintett. Ezen körülményt is figyelembe véve a jogszabály szerinti kártalanítás aránytalansága még szembetűnőbb, hiszen az állam minden jel szerint visszaélt a fent vázolt kettős szerepével.

(79) Minderre tekintettel a beavatkozás és konkrétan a támadott rendelkezés aránytalan terhet rótt az indítványozóra, az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk sérelme tehát már önmagában emiatt is megállapítható.

V. INDOKOLÁS AZ EGYEZMÉNY 6. CIKK SÉRELME KAPCSÁN [ABTV. 52. § (1B) BEK. E) PONT]

(80) A Bíróság a bírósághoz fordulás jogának elemét képező fair eljárásból eredő követelménynek tekinti a **hatékony bírói felülvizsgálat** követelményét. Nem tekinti hatékonynak a bírói jogvédelmet akkor, ha eljárási vagy anyagi jogi akadály van annak, hogy a bíróság önálló, érdemi vizsgálatot végezzen, a felek jogairól érdemben döntsön.⁶⁴ Jelen esetben a támadott rendelkezés a hatékony bírói felülvizsgálatot – és ezen keresztül lényegében a bírósághoz fordulás jogát – kizárja, az alábbiak szerint.

(81) A támadott rendelkezésnek – tehát az Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondatának az Egyezmény 6. cikkébe ütközése viszonylag egyszerűen, már pusztán **logikai úton is indokolható**. Kiindulópontunk az, hogy az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata maga kimondja, hogy a bérloknak – így az indítványozónak is – azonnali és teljes kártalanítás jár a bérleti jogviszony megszüntetése kapcsán. Az indítványozónak tehát **sui generis hazai jogcíme van az azonnali és teljes kártalanításra**, az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikkétől függetlenül is.

(82) Az indítványozó azonnali és teljes kártalanításhoz való joga azonban a támadott harmadik mondat miatt **a valóságban nem tud érvényesülni**. Az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata alapján ugyanis az indítványozó alapesetben bíróságtól kérhetné, hogy utóbbi a felperes által kidolgozott kereset alapján, egyéniesített eljárásban, az eset összes körülményeit megvizsgálva döntsön arról, hogy mi az a teljes kártalanítás, amire az indítványozó az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata alapján az adott esetben jogszerűen igényt tarthat. Ha azonban a jelen jogszabályi környezetben az indítványozó egy ilyen pert indítana, a bíróság kénytelen lenne a keresetét azonnal elutasítani, hiszen az alperes hivatkozhatna arra, hogy a jogszabály által előírt kártalanítást már megfizette.

(83) Csak megjegyezzük, hogy annak, hogy az adott beavatkozás bíróság előtt támadható-e, jelentősége van az 1. Jegyzőkönyv 1. Cikk arányossági tesztje során is, amint arra fentebb utaltunk.

(84) **Fentiekre tekintettel tehát a bíróság önálló, érdemi vizsgálatának anyagi jogi akadály van, ami a Bíróság idevágó gyakorlata értelmében az Egyezmény 6. Cikkének sérelmét valósítja meg.**

VI. INDOKOLÁS AZ ALAPTÖRVÉNY SÉRELME KAPCSÁN [ABTV. 52. § (1B) BEK. E) PONT]

(85) Előljáróban rögzíteni szeretnénk, hogy az a – fent az Egyezménnyel kapcsolatos vizsgálat során már kifejtett – sajátos helyzet az Alaptörvénybe ütközés vizsgálata kapcsán is fennáll, hogy noha praktikus okokból csak az Evatv. 1. § (4) bekezdésének harmadik mondatát támadjuk, ennek alaptörvény-ellenessége az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondatának fényében is vizsgálándó, hiszen a támadott rendelkezés csak a megszűnést kimondó rendelkezéssel együtt értelmezhető. Erre tekintettel elkerülhetetlen, hogy a vizsgálat során helyenként magára az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második mondatára is utaljunk, illetve annak kapcsán is megállapításokat tegyünk, de mindez nem érinti azt, hogy a támadott rendelkezés önmagában is alaptörvény-ellenességet valósít meg – amire minden esetben külön is utalunk – az alább kifejtendők szerint.

6.1. INDOKOLÁS A B) CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK SÉRELME KAPCSÁN

6.1.1. BEVEZETŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

(86) Álláspontunk szerint az Evatv. 1. § (4) bekezdésének harmadik mondata mindenekelőtt az Alaptörvény **B) cikk (1) bekezdésében** megfogalmazott **jogállamisági klauzulába** ütközik, amely így szól:

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

⁶⁴ Delcourt v. Belgium, illetve Barbera, Messegué és Jabardo v. Spanyolország

(87) Mind a magyar Alkotmánybíróság, mind pedig a nemzetközi alkotmányjogi irodalom és joggyakorlat (ideértve különösen az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatát) a **jogállam, joguralom (rule of law)** követelményéből, illetve az általános **jogállamisági klauzulából** vezet le számos konkrét alkotmányjogi jogelvet, alkotmányossági követelményt. Így ebből eredeztethető többek között a **jogbiztonság** követelménye, ami jogállam nélkülözhetetlen eleme. A jogbiztonság az állam köteletségévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények kiszámíthatóságát is.⁶⁵ A jogbiztonság követelményéből következik az igazságszolgáltatás és az államigazgatás kiszámítható és hatékony működése, de a címzettek joggyakorlásának biztosítása is.⁶⁶

(88) A jogbiztonság követelményéből ismét **további konkrét alkotmányossági követelmények és tilalmak** vezethetők le, így például:

- normavilágosság követelménye;
- jogszabály belső és külső koherenciájának követelménye;
- visszaható hatályú jogalkotás tilalma;
- kellő felkészülési idő követelménye;
- szerzett jogok védelme;
- bizalomvédelem (jogos elvárások védelme).

(89) A normavilágosság követelménye, a koherencia követelménye, a visszaható hatályú jogalkotás tilalma és a kellő felkészülési idő követelménye a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényben kifejezett **normatív rangra** is emelkedik, hiszen annak 2. §-ában az alábbi rendelkezések találhatók:

2. § (1) A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.

(2) Jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terheesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

(3) A jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.

(4) A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály

a) megfeleljen az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek,

b) illeszkedjen a jogrendszer egységébe,

c) megfeleljen a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek és

d) megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek.

(5) [...]

(90) Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogbiztonság önmagában nem Alaptörvényben biztosított jog, így az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panasz csak kivételes esetben – így pl. a **visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya** esetén – alapítható.⁶⁷

(91) Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből következő jogbiztonság elve megköveteli a **szerzett jogok védelmét** is.⁶⁸ Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint továbbá a jogbiztonsághoz szorosan hozzátartozik nemcsak a visszaható hatály tilalmának és a szerzett jogok védelmének elve, hanem a **bizalom védelmének elve** is, vagy másképpen a **jogos elvárások védelme**.⁶⁹

⁶⁵ 9/1992. (I. 30.) AB határozat

⁶⁶ 46/2003. (X. 16.) AB határozat

⁶⁷ 3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [14]; 3244/2019. (X. 17.) AB végzés, Indokolás [9]

⁶⁸ [Id. 24/2019. (VII. 23.) AB határozat, Indokolás [52]]

⁶⁹ 142/2010. (VII. 14.) AB határozat, V.I. pont

6.1.2.A KELLŐ FELKÉSZÜLÉSI IDŐ HIÁNYA

(92) Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy a jogalanyok számára legyen tényleges lehetőség, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. Kellő időt kell biztosítani arra, hogy az érintettek a jogszabály szövegét **megismerhessék, és eldöntsék, miként alkalmazkodnak a jogszabály rendelkezéseihez.** A jogszabály kihirdetése és hatálybalépése közötti „kellő idő” mértékét a jogszabálytervezet kidolgozójának, illetve a jogalkotónak esetileg kell vizsgálnia, az adott jogszabály jellegét, valamint a jogszabály végrehajtására való felkészülést befolyásoló egyéb tényezőket alapul véve. Alkotmányossági szempontból az bírálható el, hogy a jogalkotó biztosított-e az érintettek számára legalább minimális felkészülési időt, azaz az érintetteknek lehetőségük volt-e a jogszabály előzetes megismerésére. A jogszabály alkotmányellenessége csak a felkészülésre szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő hiánya esetén állapítható meg.⁷⁰

(93) Az Alkotmánybíróság a 24/2019. (VII. 23.) AB határozatban ugyanezt az alkotmányos követelményt kissé bővebben az alábbiak szerint fejtette ki:

[42] Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelmény, hogy a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre. A felkészülési idő egy jogszabály megalkotása és kihirdetése, illetve hatálybalépése, vagy amennyiben a hatálybalépés időpontjától elválik annak alkalmazhatósága, akkor a kihirdetés és az alkalmazhatóság között eltelt időtartam. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság elvéből levezetett jogbiztonság követelménye a jogszabály hatálybalépése, illetőleg alkalmazhatósága időpontjának megállapítására vonatkozóan azt a kötelezettséget hárítja a jogalkotóra, hogy kellő időt biztosítson a jogszabály szövegének megismerésére; a jogalkalmazó szervek számára a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez; a jogszabállyal érintett személyek és szervek számára annak eldöntéséhez, hogy miként alkalmazkodjanak a jogszabály rendelkezéseihez.

*[43] A kellő felkészülési idő követelményének a jogbiztonság elvéből következő lényegi eleme, hogy a jogszabályi rendelkezéseknek mindazok a címzettjei, akik részére a jogszabály új, illetve többletkötelezettségeket ír elő – legyenek akár a jogszabály végrehajtásáért felelős (jogalkalmazó) szervek, akár az önkéntes jogkövetés szempontjából érintett egyéb személyek és szervek –, a kötelezettségeiket potenciálisan teljesíteni tudják, és akaratuk ellenére ne kövessenek el köteleességszegést, ne valósítsanak meg jogellenes magatartást. Mind a jogalkalmazásnak, mind pedig a jogkövető magatartásnak feltétele a jogszabály megismerése, ebből a szempontból tehát a jogszabály alkalmazására való felkészülés és a jogszabály megismerése a cél-eszköz viszonyban áll egymással {6/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [233]-[236]}. A jogszabály alkalmazására való felkészüléshez szükséges kellő idő megállapítása és biztosítása a jogalkotó felelősséggel terhelt mérlegelésének és döntésének függvénye, mellyel összefüggésben **alaptörvény-ellenesség csak a jogszabály alkalmazására való felkészülést szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő elmaradása, illetőleg hiánya esetén állapítható meg** {3209/2015. (XI. 10.) AB határozat, Indokolás [51]}. Miközben annak elbírálása, hogy egy konkrét jogszabály esetében pontosan mennyi idő szükséges a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez, nem alkotmányjogi kérdés, **a felkészülési idő elmaradása, vagy kirívó hiánya már alaptörvény-ellenességet eredményez.** A jogbiztonságot súlyosan sérti ugyanis, ha az új, illetve többletkötelezettséget előíró jogszabályi rendelkezés kihirdetése és hatálybalépése közötti felkészülési idő elmarad, vagy annyira rövid, hogy nyilvánvaló, hogy a jogszabály címzettjei jóhiszeműségük, legjobb szándékuk és igyekezetük ellenére sem – vagy csak rendkívüli erőfeszítések árán – tudnának kötelezettségeiknek eleget tenni {Indokolás [52]}.*

(94) Jelen esetben tényként rögzíthető, hogy az Evatv. rendelkezései annak 10. §-a alapján egységesen a törvény 2020.10.28-ai kihirdetését követő napon, vagyis 2020.10.29-én léptek hatályba, és a bérleti

⁷⁰ 142/2010. (VII. 14.) AB határozat IV.4. pont

jogviszonyok ez utóbbi nappal már meg is szűntek, továbbá ugyanezen a napon lépett hatályba a támadott rendelkezésnek a kártalanítási összeget meghatározó szabálya, vagyis a jogalkotó **felkészülési időt egyáltalán nem biztosított**. A jogalkotó megtehetette volna, hogy a törvény azon rendelkezéseit, ami kimondja a Millenáris Tudományos Nonprofit Kft. évet meghaladó bérleti szerződéseinek megszűnését, illetve a kártalanítás módját, egy, a jogszabály többi rendelkezésének hatálybalépésétől későbbi időpontban lépteti hatályba, lehetőséget biztosítva ezzel az érintett címzetteknek a felkészülésre, de ezt nem tette meg.

(95) Rögzítendő az is, hogy jelen esetben a jogszabály által előírt kötelezettségnek való alkalmazkodás nem kevesebbet jelentett volna, mint hogy a bérlők – köztük az indítványozó is – már 2020.10.30-án kiürítve a Bérbeadó birtokába adja a Bérleményt. Ez még egy szimpla lakásbérlet esetében is lehetetlen, jelen esetben azonban egy 570 m²-en elterülő, különböző installációkkal, kiállítási tárgyakkal felszerelt interaktív kiállítás megszüntetését, lebontását, elszállítását és az eszközök tárolását kellett volna az indítványozónak megoldania **egy nap leforgása alatt**. Ez nyilvánvalóan lehetetlen, így az indítványozó akarata ellenére abba a helyzetbe került, hogy 2020.10.30-tól kezdődően jogsértő magatartást tanúsított azzal, hogy a Bérleményt egészen 2020.12.15-ig tovább használta.

(96) Meg kívánjuk jegyezni azt is, hogy az indítványozó 2020.12.15-ig is csak azért maradhatott a Bérleményben, mert a Bérbeadó – maga is felismerve a jogszabály által támasztott lehetetlen elvárás – „különös méltányosságot” gyakorolt az indítványozó irányában, ez a körülmény ugyanakkor nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyandó egy jogszabályhely alkotmányosságának vizsgálatakor. Megjegyzendő az is, hogy az indítványozó még erre az utóbbi időpontra is csak **rendkívüli erőfeszítések** árán tudta az ingatlant kiüríteni, és az érintett ingóságokat azóta is raktárban kényszerül tárolni, mivel a mai napig nem talált megfelelő másik helyszínt a kiállítás ismételt kialakítására (nem érintve most azt a kérdést, hogy a kártalanítás meg nem felelősége okán a kiállítás ismételt kialakítására egyébként anyagi eszközei sincsenek).

(97) Ami a **konkrétan támadott rendelkezés és a felkészülési idő hiányának közvetlen kapcsolatát illeti**, azzal kapcsolatosan is elmondható, hogy az indítványozónak nyilván az Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondatában foglaltakhoz is azonnal, minden felkészülési lehetőség nélkül kellett alkalmazkodnia. A rendkívüli erőfeszítést igénylő alkalmazkodási kényszer itt abban állt, hogy az indítványozónak egyik napról a másikra kellett szembesülnie a kártalanítás összegének teljes elégtelenségével és annak következményeivel, vagyis egyik napról a másikra kellett a költözéssel kapcsolatosan felmerülő, teljesen váratlan költségeket máshonnan fedeznie, hiszen maga a kártalanítás erre nem nyújtott fedezetet. Nyilvánvaló, hogy ha az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második és harmadik mondata csak később, megfelelő felkészülési időt biztosítva lépett volna hatályba, úgy az indítványozónak még az egyébként elégtelen kártalanítás mellett is több lehetősége lett volna a lebontás, költözés, tárolás stb. költségeinek előteremtésére. E körben is hangsúlyozzuk, hogy annak a ténynek, hogy a bérbeadó méltányosságot gyakorolt, és megvárta, amíg az indítványozó előteremt legalább annyi pénzt, illetve megszervezi, hogy az elvihető ingóságait leszerelje és egy raktárba menekíthesse, a rendelkezés alaptörvény-ellenessége szempontjából nincs jelentősége.

(98) **Minderre tekintettel a támadott rendelkezés hatálybaléptetésének ideje álláspontunk szerint nem elégíti ki a kellő felkészülési idő követelményét.**

6.1.3. SZERZETT JOGOK SÉRELME

(99) A szerzett jogok védelmének alkotmányos megítélése az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogbiztonság kérdéséből ered. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – és elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, és egyértelműek legyenek. Működésüket tekintve kiszámíthatónak és előreláthatónak kell lenniük a norma címzettjei számára. **A jogbiztonság nem csupán az egyes**

normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.⁷¹

(100) Egy másik eseti döntésében az Alkotmánybíróság szintén leszögezte, hogy Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből következő jogbiztonság elve megköveteli a szerzett jogok védelmét. Kifejtette ugyanakkor azt is, hogy a hatályos jogi szabályozás megváltoztatása önmagában nem alkotmányossági kérdés, azonban **a jogalkotó a már fennálló jogviszonyokba nem avatkozhat be korlátlanul.** A szerzett jogok alkotmányos védelme ugyan nem értelmezhető akként, hogy a múltban keletkezett jogviszonyokat soha nem lehet alkotmányos szabályozásokkal megváltoztatni, azonban **esetről esetre kell mérlegelni, hogy hol húzódik a határ a jogalkotó szabadsága és a címzetteknek a jogi szabályozás állandóságához, kiszámíthatóságához fűződő érdeke között,** vizsgálva, hogy a jogi szabályozás változása következtében **a jogalanyokat ért hátrány indokolja-e a jogbiztonság sérelme alapján az alaptörvény-ellenesség megállapítását.**⁷²

(101) Jelen esetben az indítványozó szerzett joga egy határozott idejű bérleti jogban testesült meg, egy olyan Szerződés alapján, ami rendes felmondással nem volt felmondható. Az indítványozó szerzett joga abban is megtestesült, hogy az általa eszközölt nagyértékű beruházásokat a futamidő alatt a saját javára tudja majd fordítani. A Szerződésben lemondott ugyan a beruházásai időarányos ellenértékének megtérítéséről, de kifejezetten arra tekintettel, hogy a futamidő végéig – ami opciós jogát is figyelembe véve 2013.12.31-e volt – a bérleti joga mindenképpen fenn fog állni.

(102) A jogalkotó ebbe a szerzett jognak minősülő tartós jogviszonyba avatkozott bele, de olyan módon, hogy a támadott rendelkezéssel megállapított **kártalanítás mértéke nem ellensúlyozza az indítványozót ért hátrányt,** ami pedig a fentiek értelmében a beavatkozás alkotmányosságának a feltétele (annak kapcsán, hogy az indítványozót milyen jellegű károk érték, csak utalunk a fent a 4.3.4. pontban kifejtettkre).

(103) Következésképpen **a nem megfelelő kártalanítás melletti jogalkotói beavatkozás a fent kifejtettek fényében a szerzett jogok sérelmén keresztül is sérti a jogbiztonság követelményét, ezért álláspontunk szerint alaptörvény-ellenes.**

6.1.4. BIZALOMVÉDELME (JOGOS ELVÁRÁSOK VÉDELME) SÉRELME

(104) Az Alkotmánybíróság a 142/2010. (VII. 14.) AB határozatában leszögezte, hogy „[a] jogbiztonsághoz szorosan hozzátartozik nemcsak a visszaható hatály tilalmának és a szerzett jogok védelmének elve, hanem **a bizalom védelmének elve is, vagy másképpen a jogos elvárások védelme**”, és utalt arra is, hogy „[a] jogbiztonságnak ez a felfogása megjelenik az Európai Bíróság gyakorlatában is”. Megállapította az Alkotmánybíróság ugyanitt azt is, hogy „[a] jogbiztonság elvének egyik részeleme, a bizalomvédelem, vagyis a jogos elvárások védelme ugyanakkor nem azonosítható a szerzett jogok védelmével, de a visszaható hatályú jogalkotás általános tilalmával sem, hanem **ezeknél szélesebb körben érvényesül**”.⁷³

(105) A bizalomvédelem lényegét tekintve a jogbiztonságnak azon aspektusa, aminek keretében a jogbiztonság **a jog viszonylagos állandóságába vetett bizakodást védi, arra tekintettel, hogy a jogalanyok a helyzetükre vonatkozó jogszabályok alapján döntéseket hoztak vagy hozhattak.** Nyilvánvalóan minden esetben egyedi mérlegelés tárgyát kell képezze, hogy egy adott jogi szabályozás változatlanságába vetett bizalom mennyire megalapozott. Ezt számos tényező befolyásolhatja, ideértve pl. az adott jogágot, a szabályozási területet, az érintett jogalanyok körét, a szabályozásnak a jogalkotó korábbi aktusaiból, megnyilvánulásaiból kitűnő esetleges irányát. Példának okáért az adójogszabályok, adómentességek, adókedvezmények tipikusan olyan terület, ahol a bizalomvédelem szűkebb körben érvényesülhet, hiszen ezeket a szabályokat a jogalkotó akár évről

⁷¹ 3024/2019. (II. 4.) AB határozat, Indokolás [41]

⁷² 24/2019. (VII. 23.) AB határozat, Indokolás [52]

⁷³ 142/2010. (VII. 14.) AB határozat IV. 5. pont

évre is változtatja (adóéven belüli hirtelen változásnál azonban itt is felmerülhet a bizalomvédelem sérelme).

(106) Jelen esetre rátérve azt látjuk, hogy az indítványozó egy tartós, határozott idejű bérleti szerződést kötött. Ezt az életviszonyt a polgári jog, azon belül annak anyajogszabálya, a Ptk. szabályozza. Álláspontunk szerint az indítványozó **joggal bízhatott abban**, hogy a Ptk. által szabályozott határozott idejű bérleti jogviszonya kitöltését semmi – ezen belül semmilyen állami beavatkozás – nem fogja megakadályozni. A polgári jog, ezen belül a kötelek és az egyes szerződések szabályai a jog egyik legállandóbb területe, a bérlet pedig egy alapvető jogviszony, és egészen 2020.10.15-ig semmi nem utalt arra, hogy mindezek ellenére az indítványozó bérleti jogát bármilyen „veszély” fenyegeti.

(107) Az Alkotmánybíróság már egy 1994-es határozatában leszögezte, hogy az adott jogvédelmi szint garantálásának az alanyi jogok vonatkozásában többféle módja ismeretes, például a szerzett jogok védelme vagy a bizalomvédelem, illetve, hogy „*csak a **clausula rebus sic stantibus** olyan feltételeivel lehet korábbi szerződéseket jogszabállyal megváltoztatni, amelyeket a polgári bíróság is elismerne*”.⁷⁴ Vagyis – ahogy egy másik, autentikus Alaptörvény-értelmezést tartalmazó határozatában fogalmaz az Alkotmánybíróság – „*jogszabály a hatályba lépése előtt megkötött szerződések tartalmát kivételesen – a **clausula rebus sic stantibus** elve alapján – megváltoztathatja. Az állam jogszabállyal a szerződések tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás is megköveteli*”.⁷⁵ Ebből következően a jogalkotási úton történő szerződésmódosítás esetében is szükséges egyrészt egy megváltozott körülmény, másrészt figyelembe kell venni a felek érdekegyensúlyát. Megjegyzendő továbbá, hogy ha ezek az elvek érvényesülnek egy szerződésmódosítás kapcsán, akkor álláspontunk szerint még inkább érvényesülniük kell egy jogszabályi úton történő szerződésmegszüntetés kapcsán, hiszen utóbbi jóval súlyosabb beavatkozás a felek magánautonómiájába, szerződési szabadságába.

(108) Fentieket mármost a jelen esetre lefordítva a következő megállapításokat lehet tenni. Egyrészt már arról sem vagyunk meggyőződve, hogy a jelen esetben felmerült egy olyan körülmény, ami indokolta volna a felek magánautonómiájába való beavatkozást, aminek kapcsán csak utalunk a fent, az Egyezménybe ütközés vizsgálata során a közérdek fennállása kapcsán előadottakra. De még ha ettől eltekintünk is, az bizonyos, hogy **ez az állami beavatkozás tökéletesen figyelmen kívül hagyta a felek érdekegyensúlyát** akkor, amikor a támadott rendelkezés szerinti kártalanítást írta elő.

(109) Következésképpen a nem megfelelő kártalanítás melletti jogalkotói beavatkozás a fent kifejtettek fényében a bizalomvédelem sérelmén keresztül is sérti a jogbiztonság követelményét, ezért álláspontunk szerint alaptörvény-ellenes.

6.2. INDOKOLÁS A XIII. CIKK SÉRELME KAPCSÁN

6.2.1. BEVEZETŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

(110) Az Alaptörvény XIII. cikke mondja ki a **tulajdon** alkotmányos védelmét:

- (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.
- (2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

(111) Annak kapcsán, hogy a jelen ügy a XIII. cikk védelmi körébe vonható-e, a kiindulópontunk kettős. Egyrészt az Alkotmánybíróság már a 64/1993. (XII. 22.) AB határozatban leszögezte, hogy „*[a]z Alkotmánybíróság tulajdonvédelmi felfogása összhangban van az Emberi Jogok Európai Egyezményével és az Emberi Jogi Bíróság ítékezésével*”.⁷⁶ Hasonlóképpen a 61/2011. (VII. 13.) AB

⁷⁴ 28/1994. AB határozat IV. 2. pont

⁷⁵ 8/2014. (III. 20.) AB határozat, Rendelkező rész II. pont

⁷⁶ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat 4.1. pont utolsó bek.

határozatban az Alkotmánybíróság kimondta, hogy „az Alkotmánybíróság által nyújtott alapjogvédelem szintje semmiképpen sem lehet alacsonyabb, mint a nemzetközi (jellemzően a strasbourgi Emberi Jogok Bírósága által kibontott) jogvédelem szintje”.⁷⁷

(112) Ennek megfelelően másrészt az Alkotmánybíróság már a fent idézett korai határozatában kimondta, hogy „[a]z alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. A tulajdonjog részjogosítványai – amelyek még a polgári jog szerint sem mindig a tulajdonost, s egyes esetekben törvénynél fogva nem őt illetik – nem azonosíthatók a tulajdonhoz való jog alkotmányi védelmet élvező lényeges tartalmával”.⁷⁸

(113) Vagyis a kiterjesztő értelmezést az Alkotmánybíróság – a Bírósághoz hasonlóan – már igen korán magáévá tette. Furcsa módon azonban – az elsőként idézett deklarációk ellenére – mégis fellelhető némi különbség a Bíróság és az Alkotmánybíróság tulajdonfelfogásában, amennyiben utóbbi szűrője kissé áteresztőbbnek tűnik. Annyi bizonyos, hogy az Alkotmánybíróság már eddig is a tulajdonjog védelme alá vonta a vagyoni értékű jogokat, a társadalombiztosítási igényeket (pl. nyugdíj), sőt, bizonyos esetekben még a hatósági engedély alapján végzett kereső tevékenységeket is.⁷⁹ Látható tehát, hogy az Alkotmánybíróság az oltalmat az eredetileg védett dologi jellegű vagyoni jogokon túl is kiterjesztette. A magunk részéről ebbe a sorba tökéletesen beleillőnek találjuk az olyan tartós jogviszonyokból származó és – bár nem dologi jogi értelemben, de – szintén vagyoni értéket képviselő jogok tulajdoni alapú védelmét, mint pl. a jelen üggyel érintett tartós, határozott idejű bérleti jogviszony, különösen, ha az Alkotmánybíróság valóban komolyan gondolja, hogy az alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként az Egyezmény által biztosított jogvédelmi szintet fogadta el.

(114) Jelen esetben azonban a fenti elméleti, alapjogvédelmi-dogmatikai okokon kívül egy gyakorlati oka is van annak, amiért a támadott rendelkezést tulajdonelvonó jellegűnek tekintjük. Jelen indítványunkkal ugyanis nem magát a bérleti jogviszony megszüntetését támadjuk, hanem a nem megfelelő kártalanítást előíró jogszabályi rendelkezést. Arra is utaltunk már fentebb, hogy ez a kártalanítás nem önmagában a „bérleti jog” ellentételezésére nem alkalmas, és nem önmagában ezért aránytalan (bár ezért is), hanem azért sem, mert **ebben a Bérleményben az indítványozó egy Kiállítást épített fel.** Ez a Kiállítás 2012-ben eredetileg 400 m²-en, majd pedig 2014-et követően még további 170 m²-en terült el, kialakítása összesen kb. [REDACTED]-ot és összességében 5-600 munkanapot vett igénybe. A Kiállítás művészi értékű installációinak egy része helyhez kötött volt, de még a mozdítható elemek sem voltak egy az egyben elszállíthatók, azokat le kellett bontani, és ugyanúgy többé már nem lehet őket összeállítani. **Azt kívánjuk tehát hangsúlyozni, hogy ezen Kiállítás kapcsán – ideértve annak tárgyi és szellemi vonatkozásait is – kétségtelen tény, hogy az az indítványozó tulajdonát képezte, és a Szerződés megszüntetése nemcsak a bérleti jogától, hanem magától a Kiállítástól is megfosztotta az indítványozót, továbbá a támadott rendelkezés miatt e vonatkozásban sem kapott megfelelő kártalanítást.** Ez a többletelem az, ami miatt a jelen ügy álláspontunk szerint mindenképpen a tulajdonvédelem körébe vonható.

(115) A fentiekre tekintettel ezért az alábbiakban elvégezzük a XIII. cikk (2) bekezdése szerinti szükségességi-arányossági tesztet.

6.2.2. SZÜKSÉGESSÉGI-ARÁNYOSSÁGI TESZT

(116) Mindenekelőtt rögzítendő, hogy noha a tulajdonhoz való jog is alapvető jog, az Alkotmánybíróság a tulajdon alkotmányos korlátozásával összefüggő követelményeket már 1993-ban eloldotta a többi alapvető jog korlátozására irányadó szabálytól. Ennek megfelelően a tulajdonjog korlátozásának ahhoz, hogy alkotmányosnak legyen tekinthető, nem az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerinti „alapjogi” szükségességi-arányossági tesztet kell kiállnia, hanem a XIII. cikk (2) bekezdése szerinti speciális szükségességi-arányossági tesztet. **A szükségesség e körben annyit tesz,**

⁷⁷ 61/2011. (VII. 13.) AB határozat 2.2. pont

⁷⁸ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat IV.1. pont első bekezdés

⁷⁹ 40/1997. (VII. 1.) AB határozat és 27/1999. (IX. 15.) AB határozat

hogy a korlátozásnak közérdekből kell történnie, az arányosság követelménye pedig a korlátozás fejében járó kártalanítás révén érvényesül.

(117) Az adott esetben fennálló közérdek súlyának ugyanakkor jelentősége van annak kapcsán, hogy mi tekinthető arányos kártalanításnak. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában is megjelenik az az elv, hogy bizonyos esetekben a nem teljes kártalanítás vagy akár a kártalanítás teljes elmaradása is alkotmányos lehet, ugyanakkor **a nem teljes kártalanítás csak valóban nagy horderejű közérdekű célok esetében merülhet fel.** Mindehhez képest az Alkotmánybíróság 1993 óta követett és fenntartott gyakorlata szerint a tulajdonhoz való alapvető jog védelmében a minőségi határvonal nem a tulajdon „korlátozása” és polgári jogi értelemben vett „elvonása” között húzódik, hanem az alkotmányossági kérdés az lett, hogy milyen esetekben kell a tulajdonosnak a közhatalmi korlátozást **minden ellenszolgáltatás nélkül eltérnie**, illetve **mikor tarthat igényt kártalanításra** tulajdonosi jogai korlátozásáért. A gyakorlat értelmében, minthogy a tulajdon elvonásához csupán a „közérdek” szükséges, **ha az értékgarancia érvényesül, a szigorúbb „szükségesség” nem alkotmányos követelmény.** A törvénnyel érvényesített „közérdek” alkotmánybírósági vizsgálata ezért nem a törvényhozó választásának feltétlen szükségességére irányul, hanem arra kell szorítkoznia, indokolt-e a közérdekre hivatkozás, illetve, hogy a „közérdekű” megoldás nem sért-e önmagában is valamely más alkotmányos jogot (például a hátrányos megkülönböztetés tilalmát).⁸⁰

(118) Noha tehát – amint azt az Egyezménybe ütközés vizsgálata során részletesebben érintettük, és amire e körben is visszautalunk – nem vagyunk meggyőződve arról, hogy jelen esetben a beavatkozás szükséges volt a jogalkotó által megjelölt közérdekű cél érdekében, a fentiek miatt magunk is inkább az arányosság kérdéskörére koncentrálnak. Ennek további oka az is, hogy kizárólag magát a kártalanítást tartalmazó rendelkezést támadjuk, aminek kapcsán – így önmagában – fogalmilag is csupán annak aránytalansága vethető fel. **A szükségesség körében ezért mindösszesen annyit kívánunk leszögezni, hogy olyan horderejű, illetve másként meg nem oldható közérdekű problémáról bizonyosan nincs szó a jelen esetben (igazából problémáról sem, legfeljebb állami prioritásokról), ami indokolná, hogy az indítványozó ne teljes kártalanításban részesüljön.**

(119) Az arányosság kérdésköre kapcsán nem kívánunk ismétlésekbe bocsátkozni, az Egyezménybe ütközés vizsgálata során már részletesen tárgyaltuk ezt a kérdést, és az ott előadottak értelemszerűen itt is irányadóak. Ehelyütt csupán azt kívánjuk újfent kiemelni, hogy **egy olyan kártalanítás, ami nem a tényleges, egyedi körülmények mérlegelését követően kerül megállapításra – hanem lényegét tekintve egy törvényi vélelemmel –, elvileg és szükségszerűen nem lehet arányos** (legfeljebb merő véletlenségből, de egyrészt ennek nincs és nem is lehet alkotmányjogi relevanciája, másrészt a jelen esetben nem is áll fenn ez a helyzet). Figyelembe véve az indítványozó által elszenvedett (és a 4.3.4. pontban szintén részletezett) károkat az is elmondható továbbá, hogy a törvény által biztosított kártalanítási összeg – ami az indítványozó esetében tehát mindösszesen nettó ■■■■■-ra rúgott, amiből még adóznia is kellett – gyakorlatilag is nagymértékben aránytalan.

(120) Fentiekre tekintettel **a támadott rendelkezés nem állja ki a szükségességi-arányossági tesztnek legalább az arányossági elemét, következésképpen az Alaptörvény XIII. cikkébe, annak is (2) bekezdésébe ütközik.**

6.3. INDOKOLÁS A XII. CIKK ÉS AZ M) CIKK SÉRELME KAPCSÁN

(121) Kétségtelenül áttételesen ugyan, de **felvethető érdemi alkotmányossági összefüggés a támadott rendelkezés és a vállalkozáshoz való alapjog között is.**

(122) A vállalkozáshoz való jog alapjog, amely azt jelenti, hogy bárkinek az Alaptörvényben biztosított joga a vállalkozás, azaz üzleti tevékenység kifejtése. A vállalkozás joga azonban egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, másként megfogalmazva a vállalkozóvá válás lehetőségének –

⁸⁰ 25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [59]

esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott – biztosítását jelenti. A vállalkozás joga nem abszolutizálható, és nem korlátozhatatlan: senkinek sincs alanyi joga egy meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához. A vállalkozás joga annyit jelent – de annyit alkotmányos követelményként feltétlenül –, hogy az állam ne akadályozza meg, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást.⁸¹

(123) Az Alkotmánybíróság a vállalkozáshoz való alapjog alkotmányos tartalmának a meghatározása során arra is rámutatott, hogy a vállalkozáshoz való jognak nem tulajdonítható olyan jelentés, amely szerint a már működő vállalkozásokra vonatkozó jogi környezet módosíthatatlan lenne.⁸² Mindazonáltal az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése alapjogi védelem alá helyezi nemcsak a vállalkozás megkezdését, hanem **egy már működő vállalkozás folytatását is.**⁸³

(124) A vállalkozáshoz való jog mint alapjog védelmi köre tehát egyaránt kiterjed a piacra lépésre (egy adott vállalkozási tevékenység szabad „választására”, a vállalkozóvá válásra és a tevékenység megkezdésére), továbbá **egy már megkezdett tevékenység folytatására is**, hangsúlyozva azonban, hogy a szóban forgó alapjog **a jogi környezet változatlanságát nem garantálja.** A szubjektív és a szigorúbban megítélendő objektív – azonban mindkét esetben az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében írt teszt szerint elbírálandó – korlátok különbözősége pedig alapvetően abban áll, hogy a szubjektív feltételek teljesítése elvileg bárki számára lehetséges, míg ehhez képest objektív korlátok alatt a vállalkozni kívánó személytől független előírásokat kell érteni.

(125) Jelen esetben az indítványozó egy tartós bérleményben jelentős beruházások árán egy Kiállítást alakított ki, és azt vállalkozása keretében működtette. Ebben a helyzetben lépett hatályba az Evatv., ezen belül annak 1. § (4) bekezdésének második és harmadik mondata. A második mondat megszüntette azon bérlemény bérleti jogát, amiben a Kiállítás üzemelt. Ez önmagában nem érinti a vállalkozáshoz való jogot, hiszen senkinek nincs alkotmányos joga ahhoz, hogy a vállalkozását egy bizonyos helyen folytassa (hacsak az nem egyértelműen helyhez kötött, mint pl. egy autóversenypálya vagy egy bánya üzemeltetése). **Kérdés azonban, hogy a támadott harmadik mondat érinti-e az indítványozó vállalkozáshoz való jogát.** Álláspontunk szerint felvethető ennek kapcsán releváns alkotmányossági összefüggés, az alábbiak szerint.

(126) A vállalkozáshoz nem csupán az állam által megfelelően kialakított jogi és közgazdasági feltételrendszer szükséges, hanem eszközök és pénz is. Természetesen nem állítjuk, hogy az államnak alkotmányos kötelezettsége lenne a jogalanyok részére pénzeszközöket biztosítani a vállalkozásaikhoz, de azt állítjuk, hogy **megfelelő kompenzálás nélkül a jogalanyok már meglévő, a vállalkozásuk működtetéséhez szükséges eszközöket nem vonhatja el** (ide nem értve természetesen az adókat, társadalombiztosítási járulékokat és egyéb hasonló jellegű elvonásokat).

(127) Amint azt eggyel fentebb, a tulajdonnal kapcsolatos részben már kifejtettük, a Szerződés megszűnésével nemcsak az indítványozó bérleti joga, hanem **az igen tetemes hozzáadott értéket képviselő Kiállítás is megszűnt**, azt el kellett bontania. Ahhoz, hogy ez Kiállítás újra működni tudjon, nem csupán egy új helyszínt kell hozzá találni, hanem azt újra fel is kell építeni. **És itt jön a képbe a támadott rendelkezés:** azzal, hogy ellehetetlenítette a valóban teljes kompenzációt, egyszersmind lehetetlenné tette az indítványozó számára a Kiállítás újjáépítését is. Tekintve továbbá, hogy az indítványozó vállalkozási tevékenysége ennek a Kiállításnak az üzemeltetése volt, ezzel lényegét tekintve az indítványozó konkrét, addig működtetett vállalkozási tevékenységét lehetetlenítette el.

(128) **Fentiekre tekintettel álláspontunk szerint sérült az indítványozó vállalkozáshoz való alapjoga is.**

⁸¹ 54/1993. (X. 13.) AB határozat; 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [155]; 3/2020. (I. 3.) AB határozat, Indokolás [35]

⁸² 282/B/2007. AB határozat; 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [161]; 3/2020. (I. 3.) AB határozat, Indokolás [35]

⁸³ 3194/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [30]-[31]; 17/2018. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [114]; 8/2019. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [45]; 3222/2019. (X. 11.) AB határozat, Indokolás [14]

6.4. INDOKOLÁS A XXVIII. CIKK (1) BEKEZDÉS SÉRELME KAPCSÁN

(129) Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mondja ki a **bírósághoz fordulás jogát és a tisztességes eljáráshoz való jogot**:

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(130) A támadott rendelkezésnek – tehát az Evatv. 1. § (4) bekezdés harmadik mondatának a fenti alaptörvényi rendelkezésbe ütközése viszonylag egyszerűen, már pusztán **logikai úton is indokolható**. Kiindulópontunk az, hogy az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata maga kimondja, hogy a bérlőknek – így az indítványozónak – azonnali és teljes kártalanítás jár a bérleti jogviszony megszüntetése kapcsán. Az indítványozónak tehát **sui generis jogcíme van az azonnali és teljes kártalanításra**, függetlenül az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdésétől, annak alkalmazhatóságától.

(131) Az indítványozó azonnali és teljes kártalanításhoz való joga azonban a támadott harmadik mondat miatt **a valóságban nem tud érvényesülni**. Az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata alapján ugyanis az indítványozó alapesetben bíróságtól kérhetné, hogy utóbbi a felperes által kidolgozott kereset alapján, egyéniesített eljárásban, az eset összes körülményeit megvizsgálva döntsön arról, hogy mi az a teljes kártalanítás, amire az indítványozó az Evatv. 1. § (4) bekezdés második mondata alapján az adott esetben jogszerűen igényt tarthat. Ha azonban a jelen jogszabályi környezetben az indítványozó egy ilyen pert indítana, a bíróság kénytelen lenne a keresetét azonnal elutasítani, hiszen az alperes hivatkozhatna arra, hogy a jogszabály által előírt kártalanítást már megfizette.

(132) Az Alkotmánybíróság már egy 1997-es határozatában kimondta, hogy „a közigazgatási határozatok törvényessége bírósági ellenőrzésének szabályozásánál alkotmányos követelmény, hogy a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően **érdemben elbírálhassa**. A közigazgatási döntési jogkört meghatározó szabálynak megfelelő szempontot vagy mércét kell tartalmaznia, amely alapján a döntés jogszerűségét a bíróság felülvizsgálhatja”.⁸⁴ Bár ez a döntés egy közigazgatási ügy kapcsán született, az abban megfogalmazott, az érdemi elbírálhatóságra vonatkozó elv nyilvánvalóan polgári jellegű ügyekben is irányadó. A lényeg tehát az, hogy nem csupán az a jogszabály lehet alaptörvény-ellenes, amely kifejezetten kizárja a bírói utat, hanem az is, ami **a bírói mérlegelésnek semmilyen teret nem hagy, és ilyenformán kiüresíti a bírósághoz fordulás jogát, vagy ha úgy tetszik, nem biztosítja a tisztességes eljárást**.

(133) Meg kívánjuk jegyezni azt is, hogy az Evatv. 1. § (4) bekezdésének második mondata egyébként **tartalmazza azt a mércét**, ami alapján az ügy eldönthető lenne, nevezetesen tartalmazza, hogy a bérlőknek azonnali és teljes kártalanítás jár. Ebben az esetben tehát nem a mérce hiánya az alkotmányossági probléma, hanem az, hogy az Evatv. 1. § (4) bekezdésének támadott harmadik mondata **ezt a mércét tartalmilag rögtön ki is üresíti**.

(134) Vagyis igaz ugyan, hogy formálisan nem sérült az indítványozó bírósághoz forduláshoz való joga, a gyakorlatban azonban igen, hiszen egy ilyen eljárás **nem valósítana meg a részére tényleges és hatékony jogvédelmet**, ami egyszersmind a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét is megvalósítja.

(135) Minderre tekintettel a támadott rendelkezés álláspontunk szerint az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdését is sérti.

⁸⁴ 39/1997. (VII. 1.) AB határozat, Rendelkező rész I.2. pont

VII. EGYEBEK

(136) Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy a fenti indokaink alapján az I. pontban foglalt kérelmünknek eleget tenni szíveskedjék.

(137) Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság előtti eljárás az Abtv. 54. § (1) bekezdése értelmében illetékmentes, ezért jelen indítványunk kapcsán **illetéket nem rovunk le**.

(138) Indítványozó a **személyes adatai közzétételéhez hozzájárul**. Jogi képviselőnk **ügyvédi meghatalmazását** csatoljuk (M/26). A t. Alkotmánybíróság szíves eljárását előre is köszönjük.

Budapest, 2021. április 26.

Tisztelettel:

Látrányi Ügyvédi Iroda

E-KLUB Kft.
indítványozó

képv.:

Látrányi Ügyvédi Iroda
Dr. Látrányi Erik ügyvéd

Mellékletek (összesen 77 lap):

- M/1: bérbeadó 2021.04.22-i cégmásolata
- M/2: indítványozó 2021.04.26-i cégkivonata
- M/3: 2012.06.01-jei bérleti szerződés a 2014.06.01-jei módosításokkal egységes szerkezetben
- M/4: indítványozó 2020.06.03-i opciós jogot lehívó nyilatkozata
- M/5: a Láthatatlan Kiállítás bemutatkozó anyaga
- M/6: a Láthatatlan Kiállítás látogatottsági adatai
- M/7: indítványozó 2020.03.18-i emailje (bérletidíj-mentesítés kérése)
- M/8: indítványozó 2020.06.22-i emailje és melléklete (válasz a bérbeadói felvetésre)
- M/9: indítványozó 2020.07.22-i emailje és melléklete (megszüntetés várható költségei)
- M/10: indítványozó 2020.07.23-i emailje (kiegészítés az előző napi emailhez)
- M/11: bérbeadó 2020.09.10-i emailje (meghívó a 2020.09.17-i pénzügyi egyeztetésre)
- M/12: 2020.09.15-i T/12884. számú törvényjavaslat
- M/13: indítványozó 2020.10.01-jei emailje és melléklete (megszüntetés költségei konkrét helyszínre)
- M/14: bérbeadó 2020.10.27-i emailje (tájékoztatás a módosító javaslatról és a törvény elfogadásáról)
- M/15: 2020.10.15-i T/12884/7. számú módosító javaslat
- M/16: bérbeadó 2020.10.29-i emailje és melléklete (megállapodástervezet)
- M/17: indítványozó 2020.11.02-i emailje
- M/18: bérbeadó 2020.11.09-i emailje, illetve indítványozó 2020.11.13-i emailje és melléklete (javított megállapodástervezet)
- M/19: indítványozó 2020.11.18-i emailje (segítségkérés)
- M/20: 2020.12.16-i egyik megállapodás (elszámolás)
- M/21: 2020.12.16-i másik megállapodás (kártalanítás és óvadék)
- M/22: indítványozó 2020.12.06-i D001353 sz. számlája (edzett üveg portál az elszámolás kapcsán)
- M/23: felek 2020.12.17-i kompenzációs nyilatkozata (elszámolás kapcsán)
- M/24: indítványozó 2020.12.17-i D001354 sz. számlája (kártalanítás)
- M/25: bérbeadó 2020.12.17-i MIL/0513/2020 sz. jóváíró számlája (óvadék)
- M/26: 2020.04.21-i ügyvédi meghatalmazás

